

ISKANJE PODATKOV O STANJU BREZPOSELNIH

ŠTETJE SE BO VRŠILO OD DNE 16. DO 20. NOVEMBRA

Predsednik Roosevelt in John D. Biggers apelirata na vse za sodelovanje

Problem, ki ga Zed. države izmed vseh industrijskih dežel najbolj zanemarjajo. — Prvi poskus

James H. Maurer se je na shodu JSZ leta 1932 norčeval, da vlada v Washingtonu ve, koliko je v tej deželi prašičev, krav, konj, ovac itd., ve, koliko akrov zemlje je obdelane in koliko tega ali onega se prideluje na nji, ne ve pa, koliko je v Zed. državah brezposelnih delavcev in se ni še nikdar resno pobrigala, da jih bi preštela.

Zed. države so edina industrijska dežela na svetu, ki ne vodi točne statistike o brezposelnih. Delavski in trgovski departament vzameta za podlago par obratov v industrijskih središčih, v katerih dobe podatke, koliko je bilo uposlenih delavcev v njih prejšnji mesec in koliko zdaj, nato številke pomnože z vsemi obrati in na podlagi še drugih virov približno uganeta, koliko je brezposelnih. Biro za statistike Ameriške delavske federacije šteje brezposelne in zaposlene delavce po slični metodi. Tudi v industrijski zvezi se pečajo s pomočjo posebnih statističnih uradov s štejem zaposlenih in nezaposlenih. Tako se je dogajalo, da je vlada cenila število brezposelnih pred par leti na 10 milijonov, A. F. of L. na 13 in pol milijona, in industrija pa od 8 do 9 milijonov.

V zadnjih dveh letih so viri za iskanje podatkov boljši vsled reliefnih akcij in javnih del. Ampak so še vseeno pomanjkljivi. Vsled tega je predsednik Roosevelt odredil štetje brezposelnih, katerega hiba pa je, da bo prostovoljno, to je, sešteji bodo le tisti brezposelni, ki izpolnijo posebno vprašalno polo in jo vrnejo po pošti v določenem času.

Za načelnika akcije za seštetje brezposelnih je predsednik Roosevelt imenoval John D. Biggers. On in predsednik prosita organizacije in časopise za sodelovanje.

Ta cenzus bo trajal štiri dni. Pismošče bodo raznesli karte z vprašanji v vse pisemske predele po hišah v torek 16. novembra. Vrnjene morajo biti najpозneje 20. novembra. Kdor jo pošlje po 20. novembra, ne bo šteta in točnost te statistike bo na škodi.

Karto je treba vrniti po pošti. Znamke ne potrebuje. Na nji je 14 vprašanj, na katere naj odgovore vsi, ki so brezpo-

selni, ali deloma brezposelni. Ako je več brezposelnih v družini, naj izpolni vsak svojo karto. Dobite jih od poštarja, ali v kateremkoli poštnem uradu, kolikor jih rabite. Kdor ne more sam napisati odgovore na vprašanja, imajo poštni uradi nalogo, da mu pomagajo. Prošeni so za sodelovanje tudi drugi, ki jim je kaj za to vprašanje.

Eno vprašanje je, če ste nezaposleni in hočete delati, dajte, ali ste le deloma zaposleni in bi radi več dela? Zaposleni pri javnih delih so vprašani, ali jih vposluje WPA, NYA, CCC ali kaka druga reliefna akcija. Druga vprašanja v glavnem so, starost, zmožnost za delo, pleme ali polt, spol, v kakšnih obratih ste bili uspešni, koliko ljudi je odvisnih od vas za preživljanje itd.

Vlada je naročila 60,000,000 vprašalnih kart, ki bodo raznesene 31,000,000 družinam.

Vprašanje, če ste deloma zaposleni, ali bi radi več dela? se glasi navidezno smešno, a ima svoj pomen. Na primer, ti soče dijakov je deloma zaposlenih, toda oni ne morejo reči, da bi radi več dela, ker morajo čas porabiti za študiranje.

Nedržavljanin in tisti, ki so se nepostavno priselili, naj tudi izpolnijo karte, ako so brezposelni, kajti na karti ni nikakega vprašanja o državljanstvu. Vlada izjavlja, da se ne bo rabilo poslanih kart v nikak drug namen kakor za štetje brezposelnih. Poslane karte se torej ne bodo rabile za preiskavo o državljanstvu, priselitvi ali o upravičenosti ali neupravičenosti prejemanja relifa. To števni biro poudarja, da ne bo med brezposelnimi bojzani, da bi imeli morda sitnosti radi katerega poizvedovanja, če odgovore na vprašanja.

Načelnik štetja prosi za sodelovanje organizacije tuje-rodecve, organizacije brezposelnih, unije in druge, ki lahko pomagajo, kajti le z vzajemno kooperacijo bomo dobili točne podatke o problemu, ki je danes najvažnejši v tej deželi ne samo za brezposelne, ki so direktno prizadeti, ampak za vse ameriško ljudstvo.

Ne kupujte ničesar, kar je bilo izdelanega v Nemčiji, Italiji in na Japonskem.

Papirnatate in prave izgube v borznih špekulacijah

Špekulacije z delnicami so ena največjih boleznih kapitalističnega sistema. Polom na borzi leta 1929 je upropastil ekonomsko mnogo špekulativno. Tisoče malih ljudi, ki so vložili svoje prihranke v delnice, je bilo ob vse. V prošlih par tednih so cene delnicam spet padle in tržna cena jim je do petindvajset milijard dolarjev nižja kot pred dvema mesecema.

Kaj pravzaprav reprezentirajo delnice? Kapital, vložen v korporacije. Ali vsaj morale bi ga. Ampak mnoge imajo na trgu toliko delnic, da sploh ne

BOMBE IN CENZURA

Časopisi na Kitajskem imajo zdaj strah ne samo pred cenzuro, ampak tudi pred bombami. Mnogo časniških poslopij je bilo že porušeni. Na tej sliki vidite urad časopisa, ki ima vhod zabarikadiran.

FRANCOSKI PRISTANIŠKI DELAVCI HOČEJO RESNO BOJKOTNO AKCIJO

Unija japonskih pomorskih delavcev protestira in trdi, da se Japonska samo brani v vojni

Pravijo, da bi bilo Japonsko laglje ukrotiti z ekonomskimi sankcijami, kakor Italijo. Slednji so škodovali, toda liga narodov jih je sklenila prepozno in bile so nezadostne, da bi dosegle namen. Japonska je od svoje izvozne trgovine veliko bolj odvisna kakor Italija. Tako menijo nekateri poznavalci njenih ekonomskih razmer. Največ trgovskega prometa ima z Zed. državami, od katerih kupuje več blaga kot od katerekoli druge dežele na svetu, a tudi uvaža ga veliko, posebno svile.

Južnjaške države ameriške Unije, ki Japonski prodajajo bombaž, so proti sankcijam, češ, mi farmarji na jugu bi trpeli, — in čemu?

Tudi lesni delavci v Jugoslaviji so bili nezadovoljni radi sankcij proti Italiji, in mnogi drugi, kajti ko je bila trgovina z Mussolinijem zaprta, so bili ob delo. Kadar delavec ne dela, ima pomanjkanje v gostih. Zato so "delavske sankcije", kakršne je proti Italiji propagiral Norman Thomas — on je bil proti liginim sankcijam — še težje izvedljive, kakor pa one, ki jih je liga podvzela.

Proti Japonski jih lahko izvrši Anglija, Zed. države, Rusija in Francija. Pa nimajo volje, vsaj zdaj se ne. Anglija se boji za svoje posesti v Aziji, v Zed. državah jim je javno mnenje nasprotno, Rusija pa tudi noče planiti v ogenj tianvendan. Vendar pa se na Ja-

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Fašistične sile neumorno na delu, da vržejo svet v vojno katastrofo

Kar Italija "reče", se ji mora brezpogojno verjeti! — Hitlerjeve skeme. — Fiasko politike angleške torijske vlade. — Francija v strahu

Italija pravi, da ima v Španiji samo 40,000 prostovoljcev, pripravljena pa jih je odpoklicati 5,000, ako jih gre iz Španije ravno toliko iz tujske brigade v lojalistični armadi. Angleška, francoska, ruska in španska vlada vedo, da je italijanskih "prostovoljcev" v Španiji okrog 100,000, in to ne takih, kot so v lojalistični armadi, ki so res nič drugega kot prostovoljci, ampak 100,000 moč izborna trenirane regularne italijanske armade. Radi tega je Francija Mussolinijevemu zastopniku namignila, naj se začne "prostovoljce" iz obeh armad v Španiji pošiljati domov v proporciji. Če imajo lojalisti le kakih 30 do 40 tisoč prostovoljcev, general Franko pa 100,000, tedaj naj gre Francovih iz Španije prva četa proporcio večja, kakor lojalistična. A Mussolinijev zastopnik je postal na posvetovalni konferenci aroganten, in v Rimu so mu pomagali za vladno izjavo, da če Italija reče, da ima v Španiji 40,000 "prostovoljcev", jih ima natančno toliko, kajti Italija ne laže in se ji mora verjeti.

Od kar je prišel Mussolini z obiska v Nemčiji, je čezdalej bolj izzivalen. Francija se je začela resno bati, da ji preostaja le dvoje: ali požirati in sultate in pustiti Mussoliniju utrujevati italijanski imperializem na škodo in v nevarnost bodočnosti francoske imperije, ali pa mu pogledati pogumno v obraz in mu reči: Do sem in ne dalje, rjše nekaj nazaj, in pa glej da se pobereš iz Španije do tega in tega dne! Če ne, te bo v to prisilila naša oborožena sila."

Francija ni na tem, da bi napravila tak drastičen korak, kajti vsa njena taktika je usmerjena v izogibanje vojnim nevarnostim. Prav možno je, da ji bo njen diplomatični pacifizem prinesel ravno nasprotno.

Ameriški poročevalci v Parizu in Londonu upravičeno domnevajo, da je naloga Italije izzivati Francijo. Med tem se Nemčija pripravlja za zasnovani svoj skok v Čehoslovaško. Menijo, da je Mussolini Hitlerju privolil vzeti ob tej priliki tudi Avstrijo in da si lahko podjarmi gospodarsko in politično Ogrsko, Rumunijo in deloma Jugoslavijo.

Anglija pod vlado torijev cina, ker je naklonjena fašizmu, a boji se fašistične Nemčije in fašistične Italije. Zdaj

Nacionalizem je otroška bolezen: osepnice na človeštvu.

pa naj še Španija postane fašistična! To ne bo dobro za varnost Velike Britanije! Toriji pa vidijo samo "komunistično" nevarnost in angleška vlada je temeljno kriva, da Italija vodi svojo vojno v Španiji že toliko časa nemoteno. Francija sama — brez angleške pomoči — ne upa ganiti nikamor.

Zveza med Italijo, Nemčijo in Japonsko, ki je sicer tajna, a javno naperjena samo proti "komunizmu" in za "varovane civilizacije", deluje torej izborno. Demokratične dežele so tako zmešane, da ne vedo, kam bi se genile. Če se zapletejo v vojno z Japonsko, udarita v Sredozemskem morju in v srednji Evropi Mussolini in Hitler. Anglija noče riskirati tako obsežne vojne, vrh tega pa bi morala imeti na svoji strani Rusijo na obema frontama, a ona bi rajše Rusijo odvrkla in sklenila "praktično" prijateljstvo z Mussolinijem in Hitlerjem. V tej situaciji ima francoska ljudska fronta vezane roke. Vrh tega je njena tak-

DVE SMERI FAŠISTIČNEGA GIBANJA V FRANCJI

Glavna fašistična organizacija v Franciji je bila zveza "Ognjenih krizarjev". Ko je bila na višku, je imela že 300,000 članov in velike tajne zaloge municije. Njen vodja je bil polkovnik De la Rouque, ki je aristokrat in monarhist. Bivša reakcionarna ministrska predsednika Tardieu in Pierre Laval sta mu nakazovala v podporo njegovi zvezi iz tajnih vladnih fondov visoke vsote.

Pod vlado ljudske fronte se je moral "Rdeči križ" razpustiti. Orožje, kolikor so ga vladni detektivji našli, je bilo zaplenjeno. De la Rocque je nato tvojo fašistično vojaško formacijo reorganiziral v politično stranko, a svoje stare oddelke tajno še vzdržuje.

Drugo krilo fašističnega gibanja v Franciji vodi bivši komunistični vodja Jacques Doriot, ki je bil župan važnega francoskega mesta, član eksekutive komunistične internacionale in komunistični poslanec v francoskem parlamentu. De la Rocque zbira okrog sebe monarhiste, katoliške fanatike,

tika pacifizem, ne vojna.

A vojna prihaja vzlic temu. Velik del Azije je v njenem obljemu. V Španiji divja že 15 mesecev. V Sredozemskem morju in okrog Španije potaplajo "piratske" podmornice in "neznani aeroplani" trgovske ladje neglede kaj prevažajo in kam. Prizadeti so največ ruski, skandinavski, francoski in angleški parniki. Italijanski, nemški in portugalski so nenadlegovani. "Piratski" napadi so torej striktno fašistična akcija.

Razgrajajem in pretepačem se mirni ljudje izogibajo kolikor daleč mogoče, čeprav bi jih v spopadu lahko nagnali. To izmikanje in pa razlogi angleškega in francoskega kapitalizma so vzrok, da se tri provokatorice — Nemčija, Italija in Japonska lahko napajajo s krvjo španskega in kitajskega ljudstva, in da je v tem položaju svetovni mir prav tako varen kakor ribič v čolnu, ki so mu ga valovi zagnali v razburkano morje.

nacionalistične študente in srednje sloje, dočim apelira Doriot za svojo fašistično stranko najbolj med delavci.

On sicer trdi, da njegovo gibanje ni fašistično, toda enako je zatrjeval o svoji vstaji tudi general Franco v Španiji in Hitler v Nemčiji.

Pri zadnjih okrajnih volitvah v Franciji, ki so se vršile pred par tedni, je francosko ljudstvo spet glasovalo za ljudsko fronto. Narasli so glasovi socialistične stranke in radikalno-socialistične stranke. Slednja sicer ni ne radikalna in še manj socialistična, pač pa liberalna približno v enakem smislu kakor je v Wisconsinu La Folletova progresivna stranka.

Fašistične stranke so nazadovale in tudi komunisti so dobili manj glasov kakor pri prejšnjih volitvah. Ta pojav tolmačijo razlagatelji položaja v Franciji tako, da je francosko ljudstvo proti nemu kot drugemu ekstremu in želi ohraniti demokratično obliko vlade, izboljšavanje socialnih reform in ob enem gospodarski sistem kakoršen je, toda pod kontrolo ljudske vlade.

RESNICA O FAŠISTIČNEM ZLOČINU V ŠPANJI

General Franco se ne bi mogel vojevati brez pomoči Mavrov, Italije in Nemčije. In ako zmagata, se ne bo mogel obdržati na krmilu razen ako tuje armade ostanejo v Španiji. Franco je med ljudstvom obsovažen radi okrutnosti, ki jih uganja, posebno še vsled bombnih napadov na civilno prebivalstvo. — Kdo pravi to? John T. Whitaker v čikaških Daily News. Whitaker je bil časniški poročevalac pri Francovi armadi in jo pozna do dna. Zdaj je v Londonu, od kjer pošilja nencenzurirana poročila. Pravi, da je govoril z nemškimi in italijanskimi letalci, kateri so se mu potožili, da jim je zoperno pobijati brezmočno civilno prebivalstvo, toda ukaz je ukaz, pa morajo metati bombe in iztresati v množice svinčence iz strojnje. Opisuje, kako se je moral neki italijanski pilot vsled neprilike z letalom spustiti na tla. Prebivalci so ga prijeli in ubili. General Franco je nato ukazal za kazen vse meščane pomoriti. Povelje so izvršili njegovi letalci. Taka je fašistična "civilizacija" dvajsetega stoletja in fašistično "krščanstvo"!

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE.

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz.
Business Manager.....Charles Pogorelec.
Asst. Editor and Asst. Business Manager.....Joseph Drasler.

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.**PROLETAREC**2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864.**Moč propagande**

Vojna v Španiji je vojna fašistične reakcije proti španjskemu ljudstvu. Vojna španjskih bogatašev proti ljudskim interesom, vojna stare španjske aristokracije proti demokraciji in civilizaciji.

Vse to so dejstva, ki jih ni mogoče utajiti. A katoliška in fašistična propaganda jih vendar vztrajno taji. Ker niso vsi ljudje pametni in razumni, je milijone tahi, ki ji verjamejo. V Vatikanu so vedeli, da se v Španiji pripravljajo fašistični puč. Kajti bil je v njemu soudeležen od začetka in s svojo propagando slikal lojaliste za tolpo razbojnikov, ki kolje duhovnike, posiljuje in mori nune, požiga cerkve, ropa župnišča, samostane in druga cerkvena posestva, preganja vernike in uganja vsakojake druge zločine.

Vatikanska propaganda proti španjski republiki je dobila mnogo prostora v vsem kapitalističnem časopisju po svetu. Tudi danes so ji kolone kapitalističnega in vsega nazadnjaškega tiska na stečaj odprte.

Vatikanska propaganda molči o mohamedanskih Mavrih, ki jih je dobil general Franco iz Maroka, da se bore proti španjski republiki, molči o napadih Mussolinijevih in Hitlerjevih letalcev na španjsko civilno prebivalstvo, molči o ženah in otrocih, ki so jih pobili fašistični rablji, molči o cerkvah, ki so jih porušili fašisti s svojim bombardiranjem španjskih mest, in molči o dejstvu, da Mussolini in Hitler nista poslala svojih čet, aeroplanov in letalcev v Španijo v obrambo cerkve, ampak v njune imperialistične namene. Glasno pa vpije, da tvorijo lojalistično vlado "rdeči barbari", ki hočejo uničiti krščanstvo in španjsko ljudstvo vredi krvočelnemu komunizmu v žrelo.

"Vojna proti lojalistični vladi in španjski republiki je upravičena," pravi vatikanska propaganda in general Franco je vsled tega deležen pomoči vse katoliške cerkve.

V Rimu je nedavno govoril pred kardinali in drugimi visokimi člani katoliške hierarhije nadškof Celso Constantini, tajnik kongregacije za propagiranje vere. "V boju s komunizmom se ne smemo omejiti samo na molitve, kajti komunizem je satanov agent — torej antikrist," je dejal ta načelnik propagandističnega aparata.

Boj katoliške cerkve proti "komunizmu" v Španiji in drugod ima podporo kapitalizma in fašizma. Propaganda stane, toda vatan je za gmotna sredstva ni v stiski, kajti bogataši mu radi pomagajo, ne zato, ker je "komunizem" satanov agent", ampak radi tega, ker se katoliška cerkev bori za ohranitev kapitalističnega sistema.

Komunistična taktika za pridobivanje mase

Anton Zornik piše v dopisu v tej številki, da se je čudil, ko je videl na shodu lige proti fašizmu in vojni, da sodelujejo zdrave komunisti, kajti govorniki so bili večinoma duhovniki. Iz dopisa je razvidno, da mu ni znano, kdo kontrolira ligo proti fašizmu in vojni. Ustanovili so jo komunisti. Sodelujejo v nji komunistične in tudi razne druge organizacije. V odboru so komunisti, liberalci in pacifisti. Star običaj komunistov je, da vabijo na shode organizacij, kot je omenjena liga, mednarodna delavska shoda itd. prominentne osebnosti, da z njimi privabijo čimveč udeležencev. Če bi bili govorniki samo komunisti, ne bi dobili na shode drugega kot svoje prišaste.

Dostikrat najbolj prominenten govornik sploh ne pride. Predsednik shoda ima pripravljen brzojav, v katerem se odzove odličnik opraviči, ker ni mogel priti, in pozdravlja zborovalce. Sklicatelji vedo od vsega začetka, da ga ne bo, ampak znamenite osebnosti vzbujajo več zanimanja za shod, večjo udeležbo in tudi večje kolokte. Te vrste reklame se v tej deželi poslužujejo razne organizacije, posebno politične. Na shodu v Pittsburghu je bil oznanjen za glavnega govornika, kot piše Zornik, neki škof iz Chicaga, ki ni prišel, prišli po so mnogi ljudje zato, da njega čujejo. Poslušati so morali druge duhovnike, ki so kajpada vsi govorili proti fašizmu in vojni, komunisti pa agitirali za svoje liste in vodili shod, dasi bi človek po imenih v odboru lahko sklepal, da je to popolnoma nestrankska organizacija. Njen program je dober, komunistično gibanje pa ima od nje še posebne koristi.

Edwardova komedija

Bivši angleški kralj Edward, zdaj "duke of Windsor", se je naveličal samega veseljačenja in začel "študirati delavske razmere". V ta namen je šel najprej v Nemčijo, da se osebno uveri kako žive nemški delavci pod fašizmom. Bil je svečan sprejet in pogosten kot da je še zmerom vladar Velike Britanije. Spremljal ga je večinoma glavar nacistične "delavske fronte" in mu tolmačil, kako zelo se je položaj nemških delavcev izboljšal pod modrim vodstvom Adolfa Hitlerja. Edwardu so njegovi fašistični spremljevalci pokazali samo to kar so oni hoteli in naučil se je spretno oddajati nacistični pozdrav. Se ko je bil prestolonaslednik in potem kralj, je imel Edward med delavci v Angliji mnogo prijateljev. Zdjaj mu toliko bolj zamerijo, ker dela poklone fuerherju in fašizmu. Morda bo Edward postal celo fašist, ako že ni in propagiral nacistične metode za "zbojšanje" delavskih razmer. Od vojvode kakor je on se kaj zelo pametnega ne more pričakovati.

Vigilanti trdijo, da branijo "amerikanizem". V resnici so teroristi, ki pod krinko patriotizma uganjanju nasilnosti proti svobodnoželjnim ljudem s fašističnimi sredstvi.

JAPONSKO "PRIJATELJSTVO" DO KITAJSKE

Ulica v Sanghaju posuta z mrličmi — posledica japonskega bombardiranja iz aeroplanov.

KOMENTARJI

Zaradi lastnega poslopja za urade ni imela menda nobena slovenska jednota že toliko homotaj in inicitativ, kot KSKJ v Jolietu. Zdjaj je pred njenim članstvom na splošnem glasovanju spet predlog, da se sedanje poslopje za urade opusti, ker je pretesno, in se zgradi novo, "ki bo odgovarjalo poslovanju jednote za vsa bodoča leta".

Tajnik Zalar pravi, da je bilo vprašanje urada na dnevnem redu pred vsako konvencijo KSKJ skozi prejšnjih 26 let. Prihodnje leto se bo spet vršila in nekateri menijo, da bi je bilo boljše počakati. Zalar trdi, da je vprašanje nujno. Spisal je predlog in članstvo naj odloči.

KSKJ je v prvih devetih mesecih dobila v mladinski oddelku 629 novih članov, a vzlic temu je v istem času nazadnoval za 552 članov. Zalar se temu čudi. Za vzrok nazadovanja v navaja, da so eni pristopili v odrasli oddelku, nekaj jih je umrlo, nekaj pa je bilo crtanih.

Morda ima tudi porodna kontrola kaj krivde pri nazadovanju, kajti ta brezvezna razvada se širi tudi med katoličani.

Več uspeha se KSKJ nadeja s kampanjo "ženske enakopravnosti", katere cilj je 1500 novih članov in članic. Well, kaj je "ženska enakopravnost"?

Novi detroitški nadškof bo imel s Coughlinom še veliko sintonost. Spravil ga je z govorniškega stolca pri radijskem mikrofonu in ga pončil, da ni prav, ker zmerja avtoritete. Katoliška cerkev pričakuje, da se je spostuje in smatra za avtoritete. Katoliški duhovnik, ki zmerja predsednika republike, daje slab vzgled, je dejal nadškof Mooney, zato se je Coughlin razjezil in razveljavil pogodbo z radijsko družbo. Toda svinčnik in pisalni stroj ima še in tudi časopis, v katero píše, kar se njemu poljubi. Škofov nauk je malo izdal.

V Chicagu so "pri slovenski cerkvi" ustanovili "prosvetni" krožek. Predsednik je frančiškanski duhovnik Urankar in tajnik urednik "Am. Slovenca" Jerič. Krožek bo torej "prosveten" zares!

V Pittsburghu imajo na njihovih univerzi "katedralo znanosti". Zamislil si jo je menda pokojni multimilijonar Mellon. Vsaka narodnost ima lahko v nji svojo sobo, kakor na primer gredo v Rockefellerjevem kulturnem vrtu v Clevelandu. V jugoslovansko sobo "katedralne znanosti" je treba predmetov, da ne bo grobišče. Najpriladnejše so slike. "Ameriška Domovina", ki se običajno zelo zgraža nad "kolektami" za slikarje, piše o tem med drugim:

"Miss Ruth Crawford Mitchell nam v zvezi s tem piše: 'Pred enim letom ko sem se sem se nudila v Ljubljani, me je nadškof dr. Rožman obvestil,

da bodo v domovini izdelali za Jugoslovansko sobo dva portreta — enega od Prešerna, drugega od barona Vege. Te portrete bo slikal odlični slovenski slikar Božidar Jakac, ki se je nabajal leta 1930 v Zedinjenih državah. Slovenci v Zedinjenih državah so prevzeli odgovornost, da naberejo potrebni fond, da se izvršijo portreti, ki bodo krasili veliko jugoslovansko dvorano v "Cathedral of Learning" v Pittsburghu. Dosedaj so Slovenci v ta namen prispevali že \$800.00. Za fond je potrebno vsega skupaj \$1,500.00, s čimer bodo pokriti vsi izredni stroški."

Gornje pisanje je bilo ob enem vabilo na koncert violini-sta Zlatko Balokoviča, ki je priženil baje milijone in bi lahko sam plačal to vsoto. Ampak tako ne gre in bi bil nes-pameten, če bi to storil. Ako bo Božidar Jakac kdaj deležen \$1,500 za delo, ki si ga je zamislil za katedralo znanosti, bo res plačan kot umetnik. Glede izbire portretov — Prešeren in baron Vega — well, v katedrali znanosti bosta na mestu. V zgodovini slovenskega naroda sta oba pomembni osebnosti.

Duhovnik Vital Vodusek je imel v slovenski cerkvi v Pittsburghu "sveti misijon". Zdjaj naj Witković pove, koliko jih je prišlo na konferenco "Napreja" direktno z misijona.

"Socialistična armada pobegnila v Francijo. Anarhisti ropajo in pobijajo med prestrašenim prebivalstvom". To je bil dvokolonski naslov poročila o civilni vojni v Španiji v "Ameriški Domovini". Samo katoliško fašistični listi so zmogli tako faltske propagande.

"Naprej" se huduje nad "Proletarcom", češ, da ni mignil niti s prstom za akcijo clevelandске federacije SNPJ v prid ambulanice, ki jo mislijo poslati v Španijo. Resnica je, da je priobčil vse, kar mu je bilo poslano. Ampak če ambulanice ne bo, ni krivda "Proletarca", ampak onih, ki niso pravočasno pomislili, kaj je izvedljivo in kaj ni.

Jubilejno leto češkega dnevnika "Pravo Lidu"

Češki socialistični dnevnik "Pravo Lidu", ki izhaja v Pragi, obhaja ta mesec 40-letnico svojega izhajanja. "Pravo Lidu" je eden največjih čeških dnevnikov. Izhaja dvakrat na dan. Njegova večerna izdaja se imenuje "Večernj List". Obe izdaji imata povprečno kakih 30 strani na dan.

Eden glavnih urednikov je F. V. Krejčí, ki je obhajal za eno iz jubilejnih dnevnikov "Pravo Lidu" svoj sedemdeseti rojstni dan. Član uredniškega štaba je tudi bivši Američan Joseph Martinek, ki je v Clevelandu urejeval socialistični tednik "Američke Delničke Listy", in se v socialističnem gibanju med Čehi in Američani veliko udejstvoval.

Fašistična internacionalna tekmuje s kominternom

Hitlerjev režim si vztrajno gradi nacistični propagandistični aparat tudi v inozemstvu. V ta namen so bili minule poletje pozvani v Berlin na konferenco iz raznih dežel mnogi nacistični agenti.

Razpravljali so predvsem o vzrokih, zakaj je hitlerjska propaganda na Finskem doživela neuspeh. Sklenjeno je bilo, da se zviša financiranje teh agentov in da se poveča njih število, zlasti v severnih evropskih državah, kjer naj se intenzivira propaganda pod geslom: "rdeča nevarnost proti severni Evropi". Nacionalni socializem hoče v inozemsko propagando prekositi kominternom, čeprav udriha po internacionalizmu. Pa kakor posnema s svojimi štiriletko in drugimi metodami komuniste, tako tudi z internacionalno propagando.

Nemška kultura na škodi

"Tretji rajh" ni vzel svobodo samo delavcem in židom kot rasi, ampak tudi znanosti in znanstvenikom. Neglede koliko je kdo prispeval k povdigu nemške kulture in znanosti v splošnem, pod naciji je bil zavržen, ako ni znal vpiti "Heil, Hitler" ali pa če so dognali, da ni čistokrven "Arijec". Tako je zapustilo Nemčijo okrog 1600 učenjakov, ki so bili sprejeti v službe v drugih deželah. Par sto je zaposlenih v Angliji, kakih 800 v drugih evropskih deželah in precej tudi v Zed. državah, Argentini itd.

Ne kupujte ničesar, kar je bilo izdelana na Japonskem!

ABSOLUTIZEM JE DUHOVNA JEČA

Zaradi reda in javne varnosti, pravijo, so potrebni absolutizem in diktatura. Če pa stvar nekoliko raziščemo, kmalu opazimo, da temeljni vzrok ni red in javna varnost, ampak je to le stara metoda strahovanja podanikov.

Zakaj sta red in javna varnost v nevarnosti?

Če bi veljala v družbi enakopravnost in pravica, v glavnem torej socialna pravica, tedaj bi bili ljudje sigurno bolj zadovoljni. Normalni ljudje bi ne kalili reda in javne varnosti, marveč bi se svetovali in podpirali čimboljše razmere v pravični družbi. Tistih pet policajev, žandarjev in zdravnikov bi pa imelo skrb, da ohranijo mir in red med ljudmi, ki so ali pokvarjeni ali bolni. Takih je pa razmeroma malo.

Takozvani red in javna varnost sta le preteza, s katero se splošnost odvrča od javnega sodelovanja. Javnost namreč čuti krivice, ki so včasih bridke in prebride socialno pogostoma pa tudi duhovno in kulturno, ker človek pač hoče in mora živeti in ker je njego-

Iz Jugoslavije

Prehladen sprejem ali kaj! Goriški nadškof Margottija je v minulem poletju pripeljal v Ljubljano in na Brezje dvakrat po 800 romarjev. Po prvem obisku se je v Italiji pri-tožil, da ga italijanski zastopniki v Ljubljani na kolodvoru niso dovolj častno pozdravili in tudi ljubljanskega nadškofa ni bilo, pač pa je poslal pozdravitel Margottija le kanonika Klinarja. Goriški nadškof je bil tako užaljen, da se je takoj odpeljal nazaj na Jesenice in čez mejo. V drugi so ga v Ljubljani sprejeli z večjim pompom.

Časopis "Istra", ki izhaja v Zagrebu, poroča, da so dobili že vse važnejše slovenske župnije v Trstu in okolici italijanski duhovniki — in sicer taki, ki so ob enem navdušeni fašisti. Vsi so več ali manj zmogli slovenskega jezika, da bodo s tem znanjem uspešneje vršili svojo nalogo za potujčevanje in fašiziranje Slovencev.

Zemljiški davek plačuje v Jugoslaviji 4.327.000 kmetov, a 400.000 jih ne plačuje davka, ker nimajo nobenega dohodka. 78 odstotkov kmetov ima nad 2 hektara zemlje, a od teh ima samo 5 odstotkov dobro, rodovitno zemljo. 21.000 kmetov ima 51 odstotkov rodovitne zemlje, a 4 milijone kmetov ima samo 40 odstotkov.

Socialisti v Jugoslaviji se zamažni trudijo, da jim bi vlada dovolila obnoviti stranko. Vsi socialistični listi — ki uradno sicer niso socialistični — slovenski, hrvatski in srbski, skušajo z najbolj oprežno napisanimi članki, da jim jih ne zadušijo cenzor, prepričati javno mnenje in vladne kroge, kako nes pametno je zatirati konstruktivno delavsko gibanje.

Značilen v tem oziru je izredno previdno napisan članek v "D. P.", ki se glasi: "Od leta 1929 smo socialisti brez stranke. Takrat je vlada razpustila kakor tudi druge stranke. Našim predlogom, da ustanovimo socialistično stranko, oblast doslej ni ugodila. Čeprav bi bila delavska socialistična stranka prav v sedanjih razmerah vsaj po našem mnenju, kakor smo to tudi že večkrat povedali, potrebna za nas in tudi za splošni razvoj.

Mnogo čitatelji poročili o debovanju in posvetovanjih prišastev drugih strank. Tudi mi stori mo, kar moremo, vendar imamo mnogo več ovir, ker nam ni mogoče nastopati javno ter s tem pripomoči k razpletu zamotanega položaja, zlasti pa poudariti dve glavni zahtevi socialističnega gibanja: svobodo in demokracijo.

To je zlo. Zlo je, ker se javnost zastrujpa z napačnimi ideologijami, zavaja na nerealna pota ter ustvarja v množicah desorientacija (zbežanost) v realnih vprašanjih, kar

vo neugnano stremljenje, da uveljavijo svojega duha in svojo fizično silo v življenju prvič v svojem interesu in drugič v interesu splošnosti.

To svojstvo je istotako v človeški naravi kakor povsod drugod. Naloga družbe bi torej morala biti, da gradi sama sebe ob duhu splošnosti in najpopolnejši demokraciji. Če bi se izpolnil ta ideal, zakaj bi bili še potreben absolutizem, zakaj še diktatura?

Zal! Sistem družbe je razreden. Razred, ki si je osvojil bogatstvo, hoče to uživati sam. In da mu oni razred ne moti reda z zahtevo po pravici in svobodi, mu zapoveduje — milk, duhovno smrt.

Tak je vzrok absolutizmov in diktatur. Kdor si hoče dati zapreti svojega duha in se strinja z davljenjem človeške kulture, svobode in socialne pravice, naj se kar ogreva za fašizem.

Za delavski razred je to zlo največja nevarnost in boj proti njej ni nikdar dovolj oster. ("Delavska Politika.")

speljava javno življenje v neko plitkost, ki je za bodočnost naroda silno nevarna stvar.

Objubujete nam svobodo, demokracijo, normalne razmere.

Prepričani smo, da vse to mora priti, ker je nujno, ker sicer ne bi bilo mogoče prav in pravilno rešiti vseh tistih problemov, ki se danes rešujejo od prijatelja do prijatelja, od ideologije do ideologije. Na sebah, pri zelenih mizah režima in v pozicije, govore o vseh teh problemih.

Tudi naša naloga je, da smo odločni pri reševanju vseh tistih problemov. Tudi mi smo del naroda. Tudi moramo narodu pojasniti, kaj se zahteva, kako se sporazumevajo in kako naj se sporazumejo, da bo v korist celotnemu razvoju v naši državi.

Povedali smo že svoje mnenje. Potrebno pa je se, da to mnenje objavimo jasno in na široko, da s tem pripomoremo izhod iz sedanjega položaja, ki je mučen za nas in za vsa javnost."

Beda delavstva na Japonskem

Japonska industrija je ogromna, toda njeno delavstvo plačano slabše kot v katerikoli drugi moderni industrialni deželi. Zato se je do sedanje japonsko-kitajske vojne dogodilo na Japonskem samo letos okrog 1300 malih in večjih stavk. V vseh so zahtevali stvarjki zvišanje meзде od 10 do 30 odstotkov, toda kompanije so privolile le od 8 do 10 odstotkov. Zdjaj so stavke na Japonskem prepovedane, ker bi bile radi vojne "nepatriotično" dejanje.

Moon Run, Pa.

Delavske razmere so nekoliko boljše. Premogovniki obratujejo s polno paro, je zaslužek je povprečno pičel.

Poletnih mesecev je konec in s prireditvami smo pričeli v dvoranah. Društvo št. 88 SNPJ bo imelo veselico in igro dne 25. novembra, torej na Zahvalni dan. Društvo vabi vse, da pridetete na to njegovo prireditve. Zal ne bo nikomur.

Klub št. 175 JSZ pa vas vabi na veselico, ki jo priredi na starega leta večer 31. decembra. Prebitek se porabi v korist delavskega gibanja. Zabave bo obilo in upamo, da bomo imeli na obema prireditvama veliko udeležbo. Jacob Tomec.

TISKOVNI FOND PROLETARCA

XII. IZKAZ

Milwaukee, Wis. Po \$1: Joseph Oblak in Theresa Juvanc; John Pokar 60c; Louisa Vidmar 50c. Skupaj \$3.10.

Chicago, Ill. Alice Artach \$1.00. Springfield, Ill. John Goršek st., \$1.50.

Elm Grove, W. Va. Po \$1: Louis Gross in Mary Matos; Joseph Tockay 50c. Skupaj \$2.50. (Poslal Louis Zorko.)

Lawrence, Pa. John Jančić \$1.00. (Poslal Louis Zorko.)

McKees Rocks, Pa. Jacob Ambrozič \$1.00.

Newburgh, O. Klub št. 28 JSZ, \$2.

Arma, Kans. Klub št. 21 JSZ \$5; Jacob Baloh 25c, skupaj \$1.25. (Poslal Anton Štular.)

Girard, O. Klub št. 20 JSZ \$20.00.

Celina, O. Klub št. 20 JSZ \$20.00.

Burgetstown, Pa. Frank Laurich \$1; Jos. Krmelj 50c, skupaj \$1.50. (Poslal Louis Zorko.)

Slovan, Pa. John Stebe 50c. (Poslal L. Zorko.)

Moon Run, Pa. Nabrano na seji dr. št. 88 SNPJ \$4.25. (Poslal L. Zorko.)

Canonsburg, Pa. Klub št. 118 JSZ, približek veselice 25.00. (Poslal John Terelj.)

Detroit, Mich. Peter Benedict \$1.

Albion, Pa. Po \$0c: Stefan Ogriček (Monaco) in George Smerkar; po 25c: Frank Gorup, Theresa Gerzel, Paul Jaklich, Frank Simončič, John Steklarič, Frank Štaubel, Andy Fatur, Joseph Marolt, John Ogriček, John Siver in John Sirecl, vsi iz Alliquippe. — Louis Uhernik, John Likar, Joseph Tekstar, Anton Ziberna, August Rozenberger, Anton Rozenberger, Joseph Smerkar in Joseph Vrečar, vsi iz Ambridge, Louis Godina (Sharon), John Bajjak (Ellwood City), in Frank Steklarič (Avela), skupaj \$6.50. (Nabral na veselicah društ. št. 122 SNPJ George Smerkar.)

Skupaj v tem izkazu \$77.20, prejšnji izkaz \$472.03, skupaj \$549.63.

VALERIJAN PIDMOGYLNYJ:

“MESTO”

ROMAN

Poslovenil za “Proletarca” TONE SELISKAR

(Nadaljevanje.)

— Oprostite, spoštovani učitelj, je zategneno dejal in se mu svečano priklonil, za pouk se vam moram zahvaliti!

— Se ničesar vas nisem naučil, je dejal Stepan.

— Da, naučil sem se pravzaprav sam, toda... Zahvaljujem se vam vseeno!

Nekaj časa sta molče hodila drug ob drugem in tedaj je Stepan začutil v spremiljevalu duh po alkoholu.

— Ali ste pijani? ga je vprašal.

— Mar ste vi trezen?

— Popolnoma.

— Zamanj! Eh, veselje Rusov se izraza v pijači!

Nenadoma ga je lopnil po plečih in z iskrenostjo potepuha je pripovedoval, da pogosto pije in veliko, da je pitje prijetno, da ljubijo dekleta pijance bolj kot trezne, ker se nadejajo od njih večjega plačila, za kar pa se običajno preklemsko opeharijo.

— In potem pravite, da me niste še ničesar naučili? je končal kakor da bi bil užaljen. Toda Stepanu takšne šale niso bile prijetne.

— Jaz vas nisem zapeljal k temu... je osornje dejal Stepan.

— Ne, kako da ne...? Bil sem vendar priden, znamke sem zbiral in mami darila poklanjal!

Zakrohotal se je in prepričevalno dodal: — Ne zaupajte Jožefom, ki bežijo pred ženami in čepe pri knjigah in ljubijo svoje mame. Da, tihi so in dostojni, toda... toda... njihova desnica je nečista!

Ko je to izgovoril se je zadel Stepanu silno odvrten Prav na vsem telesu je začutil stud do tega človeka, prav tako kakor tedaj, ko ga je zagledal v oni posebni sobi, toda zdaj še huje. Pozabljal je na sopotnika in mislil nase. Komu je potrebno to srečanje? To srečanje je povsem naravno, ono prvo je bilo slučajno, toda, mar res ne more človek prošlosti nikdar pozabiti? Ali je res, da zaupava vse, kar si doživel v življenju za seboj neizbrisne sledove, navidezno zaceljene rane, ki se vsakokrat lahko znova odpro? Vse se lahko pozabi, si je dopovedoval. Toda to pozabljenje je varljivo, zelo površno, saj mu videnje z Maksimom prav to iskreno potrjuje. Nenehoma so se mu vsiljevale v zavest vse krivice, ki jih je zaradi svojega življenjskega nagona moral storiti. Mnogo jih je naštel, vse pa je povzročil nehotе, brez namena in za nobeno ni čutil odgovornosti. Toda počemu pa so potem spomini nanje tako neprijetni?

— Ali me poslušate? je vprašal Maksim.

— Poslušam, je dejal Stepan.

In tako je knjigovodja spet nadaljeval svojo povest, pravzaprav je klepetal kar tja vendar in Stepanu se je vse to besedičenje zdelo strašno nesmiselno, posebno še, ker je preslišal začetek. Zivahno je pripovedoval o udobnosti svojega življenja, o orgijah z dekleti in hvalisal privlačnost teh žensk s pijano slikovitostjo. Nenadoma pa je utihnil, kakor da bi se nečesa domislil in spremenil je svoj pijani vršček glas v skrivnostno šepet:

— Pojdiva igrat loto! Krasna igra!

— Domov pojdem! je dejal Stepan.

— To vam ne bo ušlo. No, pojdite, meni na ljubo!

Odločno ga je potegnil za seboj pod električno bleščavo, kjer so črke ugašale in se prižigale in si bral: “Električna loterija!” Na pragu tega mestnega zabavišča ga je spopadla slutnja, ki vzklije nenadoma kar brez vzroka in ki te navdaja z neko nepojmljivo grozo. Kako je to nerazumljivo! Nihče ga ne siliti z Maksimom, lahko bi se ga iznebil, studi se mu toda neka nevzdržna radovednost ga je potiskala skozi vhod.

Na koncu tihega hodnika sta stopila v veliko dvorano polno svetlobe. Na sedežih v vrstah so sedeli možje in žene, upognjeni in žareče strmeč v igro. Med ozkimi prehodi sedežev so se gibale spretno in neslišno sluge in molče menjavali srečke za prihodnjo igro. V to strnjeno tišino so doneli klci izklicatelja kakor glas nebeškega razodetja, kakor obdobje vrhovnega sodnika in nad množico se je dvigal šepet upanja in razočaranja. Njegove besede pa so zvenele jasno kakor mrzla kovina:

— Stirideset ena. Dvajset. Trideset štiri.

In ob vsakem vzkliku so zablestele na velikanski plošči vzdolž stene električne številke, kakor da bi v so bleščavo zamigotalo nekaj novih svetlih madežev.

Maksim je obstal na pragu poleg mizice, kjer so izmenjavali denar za igralne ploščice in Stepan ga je vprašujoče pogledal, trdno prepričan, da bi se knjigovodja rad zabaval — morda celo na njegove stroške. Ta pa mu je zašepetal:

— Tam, v kotu na desno!

Stepan je zagledal žensko, vso nabreklo v sinjo obleko, ki je komaj vzdrževala zalitost njenega telesa. To obleko je poznal. O, kako dobro poznal. Z upognjeno glavo je pazno sledila številke in je ni mogel videti v obraz, uvidel pa je na vsej njeni postavi, ki je tako negibno sedela za mizo, da je ta igra za denarnem postala njena poslednja strast življenja.

— To da je musinka? Musihjka? je pomislil in se ves zgrozil ob njenem iznakaženem telesu. Ko je prilizil v dvorano klci izklicatelja, se je vsa ta napeta senca nekdanje musinje dvignila in z zgoščenim glasom, skozi zobe, je zavpila:

— Dovolj! Končala sem!

— Dvanajst je končala! je malomarno naznanil izklicatelj.

Vse je nenadoma oživelo, kakor da bi se pod zvenčom skrivnostne besede okameneli iz pravljice pravkar prebudili. Pregledovali so dobitke.

— Vedno priira! je jezno dejal Maksim. Njen glas je bil surov, pohlepen, prav nič podoben nekdanji nežnosti. Vzemiril je Stepanovo dušo in dvorano. V hipu pa je spet vse zamrlo, ulegla se je prejšnja tišina, kakor da bi se znova vse potopilo v zakleto spanje. Stepan pa se je počutil svobodnega, višjega od vseh teh. Obrnil se je, odšel in Maksim ga je šele na cesti dohitel.

— Nadejam se, da mi dovolite obiskavati vaše lekcije? je spregovoril.

— Prosim! je odgovoril Stepan.

Dostojno sta se drug drugemu naklonila in Maksim je nestalo prav tako naglo kakor se je pojavil, tako da se je zdelo Stepanu vse to kakor potvara, kakor neumiljena igra domišljije. Sill se je vse to sprejeti vase prav tako kakor je videl in doživel, ko pa je hotel vse to razmisliti, se je mučil v nemoči tega poizkusa, da se je ves srdit odpeljal z električno. Mimo so bržle lise hiš, kakor da bi plavale mimo okna. Mrko se je zagledal vanje.

Doma se je domislil, da še ni večerjal. Toda v mesto se ne bo vrnil. Četudi je vedel, da nima ničesar doma, je vendarle prebrskal vse predale. Prižgal si je cigareto in malomarno urejeval zvezke in zapiski. Ob nekem popisanem listu pa je postal pozoren. Razgrnil ga je predse in čital:

— Danes sem sklenil pisati dnevnik. So trenotki, ki jih moraš zaznamovati. Moje povesti so že dotiskane. Rad bi kričal: Natisnjene. Pred seboj vidim ravno pot. Grem, ne, letim, švigam! Tako mi je dobro, toplo in veselo! Poljubljam te, dan!

Vrgel je cigareto na tla, ker je hotel list raztrgati. Pa se je premislil. Vzel je svinčnik in z velikimi črkami napisal preko vsega napisanega: B e d a k.

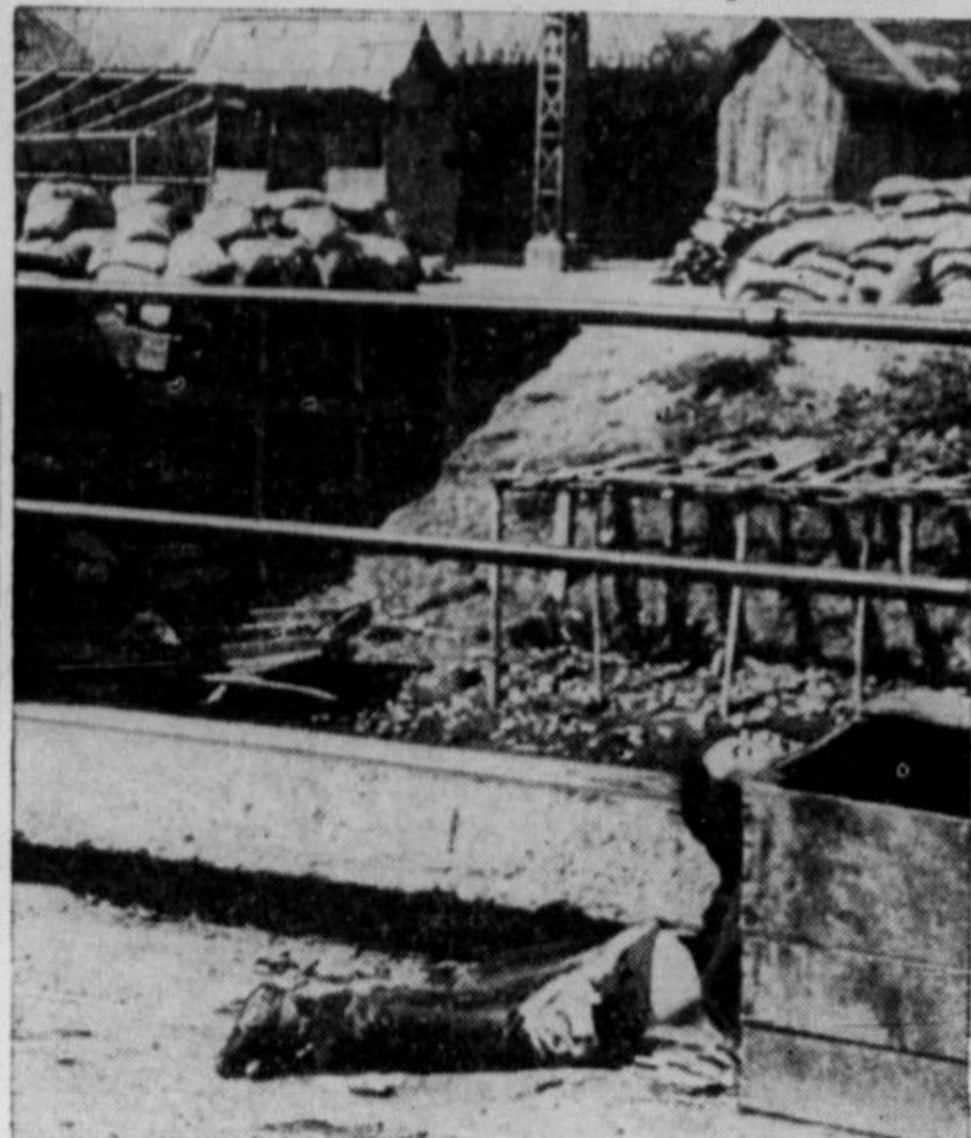
V.

Zbirka njegovih povesti ga je bolj in bolj skrbel. Lahko bi mu uredništvo že odgovorilo, kaj je z knjigo, precej časa je že preteklo, odkar je poslal rokopis. Oni običajni dostavki na platnicah časopisa, da uredništvo ne vrača rokopisov, če jih ni sprejelo, ga je vedno znova bridko prepričeval, da so njegove povesti propadle. Iz teh vrstic je pozvaljala pogrebna koračnica vsem njegovim oholim nadam in ta posmrtnica ga je zanesla v tok nepoznane temne reke, ki ga bo bogve na kakšnem samotnem obrežju odvrgla. Polagoma, se je kradel dvom v njegovo srce.

(Dalje prihodnjic.)

Prosvetna matica je edina slovenska kulturna centrala v Zedinjenih državah. Storila je na prosvetnem polju brez vsakega vika in krika več kot katerakoli druga skupina.

“Moderna” vojna nikomur ne prizanaša

Na sliki je Kitajka, ki je bila ubita v bombnem napadu japonskih letalcev. Bila je noseča in se blizu poroda.

KDAJ BO TRETJI RAJH SPOSOBEN ZA VOJNO?

“Delavska politika” objavlja v izdaji z dne 2. oktobra intervju o vprašanju, kdaj bo Nemčija sposobna za vojno in o drugih rečeh, ki se tičejo tretjega rajha.

Poročilo se glasi:

Konrad Heiden, najboljši poznavalec nacional-socialistične Nemčije in pisec obširne biografije o Hitlerju (knjiga je izšla v Švici, v Zürichu) je imel razgovor s poročevalcem avstrijskega časopisa “Der Morgen”. Ta razgovor nam daje jasen odgovor na pompozno nedavnih manifestacij v Berlinu, ki so tako očarale naše napredne in “radikalne” meščane.

Heidena so vprašali: Kdaj bo po vašem mnenju Nemčija sposobna za vojno?

Odgovoril je: Nikdar. Kajti oboroževanje rodi protiboroževanje. Vsako kolo, ki se začne vrteti v nemški municijski tovarni, zavrti kot po neki nevidni transmisiji kolesa v francoskih, angleških, ameriških in ruskih tovarnah. To je avtomatizem, iz katerega ne reši Berlina noben napor sil in noben iznajditeljski genij. Zato je nemško oboroževanje kot politično sredstvo napaka, ker drugi imajo več tovarn, več koles, več surovin in več ljudi.

Na vprašanje o udarni sili nacionalsocializma pravi Heiden, da se tudi bodoča vojna, ako izbruhne, ne bo odločila z enim udarcem, niti s pompom, temveč bo šlo za to, kdo bo dalj časa uzdržal:

“Ze v miru je diktatura do zadnjega napela in izčrpa materialne rezerve. Podobno počne z moralnimi rezervami. Trajno držanje ljudstva v duševnem alarmnem stanju prinaša nevarnost hitrega utrujenja, ko bo šlo za res. Ze v svetovni vojni smo opazovali nekaj podobnega. Nemški elan pri napadu 1914 je hitro pojeval; moč vztrajnosti je še dolgo ostala, vendar se je celotna črta stalno nagibala navzdol v zvporedni s pojemanjem materialnih vojni sredstev. Pri nasprotih Nemčije pa — z izjemo Rusije — sta tekom vojne naraščala tako volja do vojne kakor zaloga materialnih sredstev; Anglija je šele 1917. leta poslala velike vojske na vsa bojišča in Francija je šele 1918. pokazala višino svojega vojskovanja in svoje morale. Tudi bodoča vojna bo boj med udarno močjo diktatur in med bogatimi rezervami demokracije.”

Heidena so nadalje vprašali: Ali bi mogla Nemčija s spretno politiko zunanje-političnih zvez izenačiti svojo materialno vojaško slabost? Odgovoril je: Dogodki govore za “nasprotno. Današnja nemška vlada je mislila razno, da bo z oboroževanjem premaknila razmerje sil v Evropi

in “da se bo mogla s tem nekomu ponuditi kot dragocena zaveznica. Pri tem je prezrla dva faktorja: Rusijo, ki je danes Nemčiji mnogo bolj dorasla kakor je bila pod carjem, in Anglijo... Zveze rode protivzeve. Taka zveza, ki pa povzroči močnejšo protivzevo, pa sploh ni nič vredna. Bismarck je sklenil zvezo z Italijo, kar je samo pospešilo nemški poraz, ker je s to zvezo varal ljudi z zavezništvom, ki se je končno izkazalo kot sovražnik. Pri slabi zvezi je treba vedno računati s tem, da zavezniški iz skrbi za svojo lastno varnost puste partnerja v resnem trenutku na cedilo. Os Rim-Berlin je klasično ponavljanje take nesrečne zveze. Besede so se sicer prilagodile današnji vojaško-tehnični dobi, toda stvar je ostala ista; to je zveza s sorazmerno slabotnim, ki si je mogel preskrbeti neko vlogo samo kot tretji sredi evropskih nasprotij. Zveza, ki mora v naprej računati s tem, da bo zadela na močnejšo protivzevo, pomeni, da bo zaveznik — dezertiral, ko bo šlo za res, in da glavni udeleženec ostane osamljen.

Tudi priključitev Japonske tej zvezi povzroča samo novo pajčevino proti pajčevini. Tri največje veselile na svetu, Anglija, Francija in Amerika, so pričele svoje gospodarske moči združevati v skupni vojni potencial... Temu bloku se pridružuje Rusija, ki je danes številčno najmočnejša vojaška sila na svetu. Koalicija Nemčija, Italija, Japonska, če bi ostala, je absolutno mnogo slabejša, predvsem gospodarsko, to se pravi, da mora v dolgi vojni brezpogojno podleči. Na vprašanje o disciplinarnosti in paradah rjavih srajce knjige o današnji Nemčiji, da je človeku prirojeno hrepenje po svobodi in da vstaja močno svobodoljubno gibanje — in demokracija.

“bo naša višje oblike in močnejše geste, kakor je matiranje v četverstoph in prebijanje z bikovkami. Kajti demokracija noče zasužnjiti ljudi, temveč jih osvoboditi; ona zahteva človeške pravice; zahteva enotnost Evrope, da da ljudem te zemeljske želje. To je skupno nalogo in mladini bodočnost, ki bo visoko nad sedanostjo.

To gibanje prihaja od znotraj. Mnogo src se ogreva v njem in prišlo bo do izraza v tej ali oni obliki. Tisti, ki jih je najmočnejše zajelo — so nosilci svobode. Naj se vsi združijo, spoznajo svojo odgovornost in delajo. Tedaj bo šlo to gibanje tudi preko moči, ki je poskušal biti proti Evropi.

Če pridobivaš svojemu listu naročnike, pridobivaš nove vojske svoji armadi.

STOTINE MILIJONOV DOLARJEV ZA NIČVREDNA ZDRAVILA IN DRUGO GOLJUFIVO ROBO

Najhujša oblika trgovskih prevar je prodajanje navideznih lekov in ta zloraba je še vedno v cvetju. Na primer, neka trvdka, organizirana v Oklahomi, je oglaševala neko zmes za otiranje in vdihovanje, ki se lahko rabi tudi kot mazilo po britju; prav tako sigurno pomaga proti vpiikom mrčes, solčnim opeklinaim, hemorojdiam, prehladu, katarju, prisadi na koži, influenci in celo pljučnici. Kaj čudotvoren lek! Ko so izdelovatelji tega čudežnega mazila bili ujeti v mreže federalne komisije, so priznali, da njihov produkt nima prav nikake zdravilne vrednosti.

Neki trvdki v Daytonu, O., je vladna trgovska komisija ukazala, da naj neha prodajati svoje milo kot “medicinalno” in imajoče zdravilne kvalitete. In to prav navadno milo se je prodajalo po skrajno pretiranih cenah.

V mestu New York je neka trvdka prenehala prodajati neki medicinalni produkt, ki je bil oglašen kot “Aspirin Plus”. Ker je tako ime dajalo dojem, da gre za aspirin izredne vrednosti, so drugi tovarnarji vložili pritožbo radi “nečedne konkurence”. Ravno tako je v New Yorku neka trvdka morala ustaviti lažljivo oglaševanje običajnih robcev kot “superior handkerchiefs”, češ, da so robci “mentolirani” in da njih raba zdravi nahod in druge nosne bolezni.

Neka trvdka v Chicagu je priznala lažljivost svojega oglasa, v katerem je trdila, da njen čaj zmanjšuje debelost. Čaj je vseboval prav navadne primesi.

V New Yorku je neko podjetje oglaševalo lek, ki baje odpravlja predznake starosti in izgledi tkanine kože. Prav isti preparat se je ponujal lahkovernem kot zdravilo proti prehladu v prsih, dočim je neka druga trvdka oglaševala isto mažo kot toniko za lase, ki prav sigurno pomaga rasti las. Zdravila proti kašlju, ki niso nikdar pomagala proti nikakemu kašlju; lažljivo oglašan aspirin; zobozdravilni preparati, ki baje vsebujejo vitamin C; oljkin lični prah brez sledi olivnega olja, kroglice proti revmatizmu, izbruhom na koži in tucat drugih bolezni; preparat brez vrednosti, garantiran, da pomaga proti revmatizmu, izčrpanosti in visokemu krvnemu pritisku; lek za obisti, mehur in druge neravnosti, kakor tudi za neravnosti, glavobol in druge težave, ter na tucate in tucate enakih laži-lekov in mazil je prišlo v preiskavo federalne trgovske komisije.

Oblast je dognala, da so razne trvdke širom dežele prodajale sladščice, “chewing gum”, nogavice, rjuhe in druge produkte s pomočjo raznih loterijskih priprav (“punch-board”). Bile so prisiljene prenehati tako razpečevanje. Toda nastale so druge, ki počno isto.

Dognali so, da je neka veletrgovina na vzhodu prodajala prepobrenno blago pod raznimi fantastičnimi imeni in oglaševala svojo robo po časopisih in v radio programih. Istočasno je ponujala svoje blago prekupevalcem na drobno za polovico oglašene cene. Tudi ob

tej ceni na debelo je odjemalec plačeval dvakrat toliko, kot se je enako blago prodajalo na trgu.

Neki prodajalec alkoholnih pijač je oglaševal karbolirano jabolčnico za “šampanjec”. Neke trvdka, ki je prodajala po vsem vzhodu, je svoje produkte nižje vrednosti prodajala pod imenom dobro znanih trgovskih znamk. V Kansas Cityju je neko podjetje prodajalo zdravilo za kokiši, ki je bilo brez vrednosti. V Atlanti je neke trvdka oglaševala “večne” nagrobne spomenike, ki pa so bili sklesani iz kamna tako slabe prste, da niso trajali niti leto dni. Vsem tem prevarantom je federalna oblast stopila na prste.

FLIS.

DRAGINJA NARAŠČA

Draginja po svetu narašča, a višanje mezde ne dohaja višanja cen življenjskih potrebščin. Zato se življenjske razmere vsepovedno slabšajo.

V Zd. državah so se podražila posebno stanovanja in meso ter več ali manj skoro vse druge potrebščine.

Statistični urad v Haagu je objavil podatke o višanju cen v evropskih in drugih deželah.

Če vzamemo merilo 100 za življenjske potrebščine 1914, znaša to merilo sledeče:

	1936	1937
Nizozemska	133	139
Švica	130	137
Nemčija	124	126
Anglija	147	155
Madžarska	92	102
Avstrija	105	105
Čehoslovaška	104	104

V Jugoslaviji so cene potrebščin toliko narasle, da je vlada državnim uslužbenecem morala zvišati plačo skupo 20 milijonov dinarjev na mesec. Delavci v privatnih obratih pa si le s težavo pribore v in tam nekoliko zboljšanja mezde in delovnih razmer.

AGITATORJI NA DELU

Vse naročnine, ki jih pošljejo zastopniki in drugi agitatorji Proletarca, so štete na bazi polletnih naročin. Namreč agitator, ki pošlje eno celoletno, je zabeležen v tem seznamu z dvema polletnima.

XI. IZKAZ

Louis Zorko (E. Ohio in zap. Penna.)	97½
Ed in Frank Tomšič, Walsenburg, Colo.	14
Anton Zornik, Herminie, Pa.	9
Frank Benchina, Chicago, Ill.	8
Leonard Alper, Milwaukee, Wis.	7
Frank Zaitz, Chicago, Ill.	6
John Teran, Ely, Minn.	6
Frances Zakovick, N. Chicago	6
Joe Oblak, Chicago, Ill.	5
Joseph Skerl, Helper, Utah	4
Jacob Pavčić, Strabane, Pa.	4
Bartol Yerant, Aliquippa, Pa.	3
Jacob Rožič, Milwaukee, Wis.	3
John Krelbel, Cleveland, O.	3
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	3
Frank Margolke, Cicero, Ill.	2
John Strell, La Salle, Ill.	2
Joseph Drasler, Chicago, Ill.	2
John Goršek, Springfield, Ill.	2
Anton Blazich, Fontana, Calif.	2
Lucas Groser, Chicago, Ill.	1

Skupaj v tem izkazu (4 tedne do vključitvi 16. oktobra) 189 polletnih naročin. Prejšnji izkaz (4 tedne) 208.

Društvom in Klubom

Za čimboljši gmotni in moralni uspeh svojih priredb jih oglašajte v

“PROLETARCU”

•• KRITIKUJOČA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE ••

TO IN ONO

Cleveland, O. — Ta teden nisem mislil pisati dopis. Ko pa sem čital v "Proletarcu", da svetuje pittsburski "Naprej" socialistom in komunistom, kako naj volijo, sem si mislil: "pa se naj še jaz oglašim". Da citiram ponovno "Napreja":

"V priložni izbiri med dvema kapitalističnima kandidata, pametne veleva glasovati proti hujskemu reakcionarju, ki je v tem konkretnem slučaju Burton (sedanji clevelandski župan)."

Well, well — kako pa urednik "Napreja" ve, kateri izmed dveh kapitalističnih kandidatov za clevelandskega župana je hujski reakcionar? Kako more on to ugotoviti?

Sedanji župan republikanec Burton ja postal v času zadnje stavke jeklarskih delavcev proti njim policijo, da šteti "red in mir" ter "privatno svojino". Demokratiki guvernér naše države pa je porabil v enak namen milico. A v volilnih bojih so trdili, da je demokratični guvernér Davey "manjšo zlo" — to je, manj reakcionar, kakor republikanski župan Burton. Pa spet rečem: Well, well, kako so smešni!

Sedanji demokratiški kandidat za župana McWilliams še ni župan, radi tega prebivalci mesta Clevelanda ne vemo, kaj bo storil on napram stavarjem, če bo izvoljen. Še veliko manj ve to Witkovič v Pittsburghu. Ali ni najbližje resnici, da sta oba enaka, ker morata biti? Ali nista obadva podpirana od privatnih interesov in obadva kandidata kapitalističnih političnih masin?

Izgleda, da teh dvojcev pri "Napreju" ne upoštevajo. Njim se gre za pridobitvo v korist lista in njegovega urednika. Radi bi kam pili "praktično" politiko. Oportunizem, da joj! Pa so vsaki rekli, da so komunisti.

Tu so ti oportunisti skušali pridobiti že Leno Lokarjevo, Durna in mnog drugih za svojo zmešano politiko, pa jim ni šlo. Teh "antifasističnih" demokratičnih glasil je dandanes veliko. Ampak kadar se gre za pobijanje socializma in demokracije, v kakršni socializmu veruje — to je, v resnično demokracijo, se ti-le "antifasisti" komunisti združijo z

vsakim še takim "antisocialistom", pa naj bo father Trunk, Jager, Slaje, ali pa patri, ki imajo še board v Lemontu. Saj imamo skušnje. Gotovo se jih spominjate teh antifasističnih "demokratov", kaj so počeli z demokracijo v naših delavskih organizacijah, na konvencijah, shedih itd. Zato smo previdni, s kom se družimo. Kdor hoče kolivati zveze s takimi ljudmi, svobodno mu. Jaz jih za svojo osebo odklanjam, ker verujem le v tako skupnost, v kateri bodo delavska načela in iskrenost glavno in edino pravilo, ne pa zvižaje in oportunistem cheap politišnov.

"Naprej" je dalje radoveden, kako bodo socialisti glasovali, če niso za McWilliamsa. Ako bi bil njegov urednik bolj pečen od razredni zavednosti, bi vedel, da nam pravila socialistične stranke in NASHA načela zabranjujejo glasovati za kapitalistične kandidate. Oba županska kandidata v Clevelandu sta kapitalistična. Torej ne bomo socialisti glasovali na NIKOGAR izmed teh dveh. Delavci, ki boste šli na voliče, pustite njuni imeni v miru — nobenega križa pri enem ali drugem — ampak glasujte le za delavstvu naklonjene in od delavstva indorsirane kandidata v šolski odbor in glede vprašanja davkov po svoji uvidevnosti.

Veliko se govori in piše o izobrazbi v Slov. del. domu imamo čitalnico, ki poseduje bogato zbirko knjig in časopisov. Ker toliko omenjamo Cankarja, naj še povem, da ima čitalnica tudi Cankarjeve knjige.

Mislite, da so rojaki, ki tako živahno priporočajo izobrazbo, zanimajo za čitalnico, oziroma da se je poslušujejo? Če

Sovjetske strokovne organizacije v mednarodni strokovni zvezi?

Izvršni odbor mednarodne strokovne zveze se je sporazumel s centralnim odborom strokovnih organizacij Sovjetske Rusije glede obojestranske želje, da se prično pogajanja glede pristopa sovjetskih strokovnih organizacij k mednarodni strokovni zvezi in tako ustvari mednarodno edinstvo.

NEZAŽELJENI OBISKI

Japonski vojaki udirajo v hiše, v katerih se skrivajo kitajski strelci. Vsekega, ki ga dobe, ustrelje.

bi vam dal na razpolago imenik članov, ki so interesirani v njo in v njene knjige ter liste, bi se čudili — tako jih je malo. V tej okolici je tisoče rojakov. Pri čitalnici jih je le kakih 50. Njihov sej se udeležuje kakih 10 članov.

Najfinjša izobrazba je "za baro" — oziroma "pri bari". Kaj bi s knjigami! Najboljše jih bo prodati pobiralcu starega papirja. Nekateri zavedni člani še delajo, a pravijo, kaj, če ni zanimanja! In postajajo utrujeni že samo radi tega. Ampak to je potrebno delo. Upam, da ne preneha.

Frank Barbich.

IZ KANSASA

Ker tudi jaz spadam med "retired" majnarje, ali z bolj prozaičnim imenom, k brezposelnim, sem se odzval povabilu prijatelja, da se peljeva za par dni v 200 milj oddaljeno prejiško mesto Wichita. Imel je tam svoje opravke, jaz pa naj bi ubijal čas kot vem in znam. Bolj ko se vozimo proti zapadu, enoličnejša in revnejša postaja prejra. Od Eldorada, Eureka, McPhersona proti Wichiti, ni zemlja dosti vredna niti za pašnike, toda je zelo bogata na olju. Po nekod je kar posejana z deriki in sesalkami olja.

Pri nas na preriji je mesto sto tisoč prebivalci, kot je Wichita, že veliko mesto. V Kansasu ga nadkriljuje le Kansas City. So tam razne manjše industrije, ter velika tovarna aeroplanov, in pa velike čistilnice olja. Slovencev tukaj nisem našel, dasi jih baje živi nekaj tuj v Wichiti.

Obiskal sem nekaj naših aktivnih angleških sodrugov, s katerimi se večkrat dopisujemo. Imajo svoj aktivni socialistični klub. S sodruginj Pearlanna Briggs, ki je tajnica kansaska socialistične stranke in živi v Wichiti, sva razmotrivala razne strani soc. pokreta. Članov angleških klubov je tod ravno za en velik klub, če bi združili vse skupaj. Vzrok je neaktivnost. In še tukaj imajo medsebojne praske trockisti, militantni in vrag si ga vedi kaj še.

Dne 24. in 25. oktobra se je vršilo v Kansas Cityju skupno zborovanje kansaska socialistične stranke.

Sodrug v Wichiti so mi s ponosom pokazali svojo novo ustanovljeno zadržno prodajalno. Dasi me glava boli kadar čujem od "kooperativ štora", zaradi naših tukajšnjih žalostnih izkušenj z zadržnimi prodajalnami v Kansasu, je vendar to zelo važna stvar za delavce. Saj tudi v Ameriki pridobiva zadržna ideja vedno več tal. V Wichiti jim je pomagala ustanoviti zadržno prodajalno veleprodajna za druga iz Kansas Cityja. Zalaga jih z blagom in daje potrebno direktivo in informacije. Torej velika pomoč, kar bišve kansaska prodajalna niso imele, dasi so to krvavo potrebovale. — A. Shular.

PROCES ČIŠČENJA V USSR SEGA TUDI V ZNANOST

Velika čistka, ki jo vrši Stalinov režim proti opozicionalcem, sabotažnikom in "krivovernim boljševikom", je letos udarila tudi med intelektualce. Revija "Vzajemna Svoboda" piše o tem:

Boj Stalina proti stari boljševikom gre tudi preko političnih mej. Tako je učenjak Pokrovski veljal ves čas kot glava ruske marksistične zgodovinske znanosti in njegova "Zgodovina Rusije" kot glavno, vzorno zgodovinsko delo, napisano z marksističnega stališča. To delo je bilo prevedeno skoro v vse jezike, pred leti je izšlo tudi v hrvatskem prevodu. Nenadoma je pa izvrševalni odbor ruske boljševiške stranke proglasil to delo kot napačno. Čeprav spada Pokrovski med stare boljševike in je doslej vodil zgodovinski inštitut komunistične akademije, označuje sedaj strankin tisk njegova dela kot antimarksiistična in antilevistična. Doselej so pa njegove in njegovih učencev knjige bile takorekoč učne knjige za vso sovjetsko Unijo. To spremenjeno stališče stranke napram Pokrovskemu izvira iz tega, ker njegova zgodovina ne odgovarja najnovejši politiki Stalina, ki hočejo negovati nacionalne tradicije in nacionalno čustvovanje Rusov in Ukrajincev. Pokrovski razlaga n. pr. v svoji zgodovini, da je vstaja Bogdana Hmelnickega v 17. stoletju izbruhnila deloma radi razrednih nasprotij med gornjo piasjo kozakov in nižjimi ukrajinskimi kmeti, dočim je Stalin mnenja, da bi moral to vstajo razložiti kot narodni-upor ukrajinskega ljudstva proti gospodstvu Poljakov. Pokrovskemu očitajo, da ni dovolj pravilno ocenil osebnosti Petra Velikega in njegovih zaslug za Rusijo, da je premočno podčrtal meščanski značaj dekabrističnega upora proti carju itd. Svoj boj proti Pokrovskemu in njegovim znanstvenim sodelavcem in učencem utemeljuje strankin tisk tudi s tem, da so nekateri od njih "trockistične" in "buhariniščičnega" mišljenja. (Buharin je kakor znano napisal "Abecednik komunizma" in je bil nekaj časa najbolj merodajen teoretik komunistične internacionale). Historični inštitut komunistične akademije, akademski znanosti, zgodovinsko fakulteto moskovske univerze in redakcije najvažnejših znanstvenih revij napada oficelno strankino glasil "Pravda" kot "skrivališča in zatočišča trockističnih in buhariniščičnih špijonov."

Se huje je udaril Stalin po novi znanstveni panogi, ki se imenuje pedologija. Ta znanost je raziskovala odvisnost učnih in vzgojnih uspehov od podedovane telesne konstitucije in socialnih življenjskih pogojev šolarjev. To znanost

je zdaj strankino vodstvo prepovedalo.

Prav tako odločno kakor proti Pokrovskemu je nastopil Stalin tudi proti Paškuanisu, ki je veljal doslej kot marksistična avtoriteta in pravni vedi in so izšla njegova dela v marksistično-leninističnih založbah v vseh najvažnejših jezikih. Paškuanis je označeval v svojih spisih rimsko in drugo pravo, ki so ga prevzele meščanske države, kot pravni red privatne lastnine za zaščito njegovih nosilcev; z uresničevanjem socializma pa bo pologoma kakor država "odumiralo" tudi to pravo. To naziranje, ki ga je na podlagi Engelsa in Marksa zastopal tudi Lenin zlasti v svoji knjigi "Država in revolucija", je zdaj označil Stalin kot sovražni napad na sedaj veljavno ustavo in pravni red sovjetske unije in zahteval "popolno likvidacijo trockistično-buhariniščičnih sabotažnih teorij na juridični fronti."

Potem so prišli na vrsto tudi filozofiji. Reviji "Pod zastavo marksizma" so uprizorili pravi proces. Deborin je moral priznati zgrešenost svojega "menjševiškega idealizma" in tudi "na filozofski fronti" — "V. S."

Po dolgem presledku bil zopet na potu

Herminie, Pa. — Po dolgem času sem se za par dni odtrgal od domačega dela in šel na agri-tacijo v naselbine Homer City, Lucernemines in McIntyre, nazaj grede pa sem se ustavil v Latrobe pri Klopcharjevih in Fradlovih. Za druge obiske ni bilo časa, ker sem moral v Greensburg po opravih za društvo.

V Homer Cityju sem se ustavil najprej pri našem znanu Jerebu, ki je že več let invalid, toda še ne prejema podpore, kar je krivično. Kdor je trajno pohabljen, bi moral prejemati državno podporo. Penzijske zakone bo torej treba še zelo izboljšati, predno bodo dobivali podporo vsi, ki so jo upravičeno potrebni. Od Jereba sem šel k Stoparju, ki je obnovil naročnino in kupil par Adamičevih knjig. On rad čita in tako se je pričel tudi čitanja angleščine.

Mnogi rojaki važnost čitanja premalo upoštevajo. Pregledajo površno ta ali oni list in nekateri pravijo, da še tega ni treba, češ, novice slišim po radiu pet dni prej predno jih prinese pismošna v kakem oddaljenem listu.

Kdor mnogo čita, lahko tudi pametno argumentira, in za besede mu ni treba biti v zadregi. Ljudje pa, ki ne berejo časopisov in knjig, obvladajo le toliko besed, kolikor jih potrebujejo za vsakdanje pomenke. Dobra literatura nudi razvedrilo, ki krepki telo in dušo.

Naučimo se z njo spoštovati drug drugega, učimo se v nji o zdravstvu, ekonomiji, spoznamo z njeno pomočjo razne probleme in tako se izpopolnjujemo za graditev nove družbe, v kateri bo socialna pravičnost temeljni zakon. Ljudstvo je danes izkoriščano, ker ni še sposobno zgraditi sistem, v katerem bo profitarstvo odpravljeno. Danes je mogoče pesameznikom, ki lastujejo industrijo, rudnike in prometna sredstva, izkoriščati milijone ljudi. Kadar se bogastva socializira, bo ljudstvo samo deležno sadov svojega dela. Izobrazba je nam torej potrebna, kajti brez nje ne bo boljše bodočnosti za človeštvo.

Mnogi se zadovoljujejo z zabavljanjem čez "lidre". Ampak lidri so taki kakršni so ljudje. Čim bolj bo ljudstvo inteligentno, boljše "lidre" bo imelo. Vrh tega moramo razumeti, da "lidri" niso čudodelniki, kakor je bil Mojzes, če verujete, kar piše o njemu biblija.

Slovinci na Homer Cityju se vozijo na delo 25 milj daleč. Delajo na nizkem premoгу, kjer se mako zaslužijo vzlic trdemu delu. Družbe v bližini Homer Cityja Slovincem ne dajo dela, ker so se jim zamerili v stavkah in vsled svojih unijskih aktivnosti. Tako so že dolgo na črni listi, toda na svojo zavednost so lahko ponosni. Če ne bi bili delavci ponosni sami nase in zavedni, bi živeli še zmerom v tlačanstvu in bič bi padal po njih kakor je padal v prošlosti.

V Homerju sem stanoval pri Archovih. Za gostoljubnost sem jim zelo hvaležen. Ponovili so naročnino in kupili nekaj knjig, njihov sin pa me je peljal na McIntyre. Take usluge so agitatorju v veliko vzpodbudo.

V McIntyru mi je ponovil naročnino rojak Modic, dasi mu ni še potekla. Modic je stara socialistična korenina, ki ga tudi Rooseveltov "new deal" ni spravil s tira. Pri zadnjih volitvah je bil on tu menda edini, ki je glasoval socialistično. Slovinci ga imenujejo "župan" in to službo bi on zaslužil. Bil sem tu tudi pri Jaksetichu. On in njegova soproga sta napredna človeka.

V vsaki naselbini je med našim narodom nekaj ljudi, ki pomagajo širiti razredno zavest. Oni razumejo, da nam gospodarji ne bodo zvišali plač in izboljšali delovne razmere sami od sebe. Zal, da je zavednih delavcev, ki so aktivni, veliko premalo. Koliko več bi delavci lahko dosegli, če ne bi bilo med njimi toliko brezbriznosti in nesloge.

Ker nisem v Proletarcu že dolgo pisal, si morda naši oldtimerji mislijo, da smo prenehali biti aktivni v delavskem gibanju. Imamo še zmerom socialistični klub, ki pripada pennsylvanski soc. stranki in s tem k social-demokratski federaciji. V tej državi delujemo za ustanovitev stranke, ki jo bodo tvorile v prvi vrsti unije. Izgledi so dobri. Na shodu 10. oktobra je nam predaval sodrug Wenderih od nemškega soc. lista Neue Volkszeitung med drugim o American Labor

Party v New Yorku. Ustanovile so jo unije 1. 1936 in danes je že močna politična sila. V sedanji kampanji za občinske volitve v New Yorku sodeluje z njo tudi soc. stranka s Thomashom na čelu. Soc.-demokratska federacija pa je v nji od početka aktivna in jo je pomagala tudi ustanoviti. Gibanje za ustanovitev take stranke v Pennsylvaniji se jača, posebno se v Readingu in par drugih mestih. Upam, da bomo imeli leta 1940 delavsko stranko že v vseh državah ameriške unije. V Penna. zbiramo fond \$6.000, ki služi gibanju za združanje vseh nahprednih skupin v enotno stranko. Sklicujemo sestanke, na katerih razpravljamo o tej in drugih akcijah ter problemih.

Prav pred tedni sem se udeležil shoda Lige proti vojni in fašizmu, ki se je vršil v dvorani Carnegie v North Side Pittsburghu. Za govornika je bil oglašen protestantski škof O'Connell iz Chicaga, ki pa ga ni bilo. Poleg njega je bilo označenih za govornike na tem shodu več drugih protestantskih duhovnikov. Shoda se je udeležilo kakih 500 ljudi. Bilo je par dobrih govornikov in zaslišane so bile pričje, ki so jasnille teroristične napade na stavkarje v Johnstownu, Pa., Youngstownu, O. itd. v času zadnje jeklarske stavke. V Youngstownu sta bila dva delavca ubita, okrog 50 ranjenih in 168 aretiranih.

Čudno se mi je zdelo, da so na tem shodu sodelovali komunisti, kajti za govornike so bili označeni skoro sami duhovniki. Ta liga sklicuje v Pittsburgh kongres, ki se bo vršil koncem tega tedna. Vsa društva so bila povabljeni, da pošljejo delegate. Morda imajo sklicatelji dobre namene, a mogoče je vse skupaj skema v korist kakega gibanja, ne pa proti fašizmu.

Anton Zornik.

Zanimiva poročila o potovanju v Jugoslavijo

John R. Palandech, ki izdaja v Chicagu dva lista, je vodil prošle poletje skupino jugoslovanskih časnkarjev in drugih gostov na potovanje po Evropi. Vozili so se z italijanskim parnikom "Saturnia". Vtise s potovanja opisuje Palandech v raznih listih. Opisuje krasote jugoslovanskega primorja, jugoslovanska mesta in zanimivosti, obiske v grških in italijanskih mestih. Sprejeme, ki so jih bili deležni itd. Opise pošilja tudi "Proletarcu", a jih radi tesnebo s prostorom ne moremo priobčiti v celoti.

Cigava zмага?

V zadnjih primarnih volitvah za županske kandidate v New Yorku sta zmagala kar dva Rooseveltova pristaša: eden na republikanski listi (La Guardia) in Mahoney na demokratski. Kaj pa zdaj?

LUČ ZA UDOBNOŠT OČI! LUČ ZA LEPOTO!

Z NOVIMI 1938 I. E. S.

Boljši svit Boljši vid svetilkami

Imeli boste dvojno zadovoljstvo s temi I. E. S. svetilkami! Ne samo, da vam olepšajo dom, marveč varujejo tudi vid. Oglejte si več prikupnih vrst... talne, mostične, vrteči vzvod, dijaške, namizne in priklopne vrste. Zmerne cene — dobe se na ugodne pogoje.

MALO NAPLACILO

Preostanek mesečno z vašim računom za elektriko. Za križje stroškov in obresti računamo nekoliko višje cene za svetilke prodane na obroke

COMMONWEALTH EDISON ELECTRIC SHOPS

Downtown—72 W. Adams St., 132 S. Dearborn St. — Tel. RANDolph 1200, Local 1219
4562 Broadway 4231 W. Madison St. 852 W. 63rd St.
4833 Irving Park Blvd. 3460 S. State St. 2950 E. 92nd St.
2733 Milwaukee Ave. 4834 S. Ashland Ave. 11046 S. Michigan Ave.

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNIM JEDNOTAM

NAROCITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00

Ustanovljajte nova društva. Deset članov (ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.
Tel. Lincoln 4700

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS.

IVAN VUK:

ODLOMEK IZ PRIJATELJEVIH ZAPISKOV

Tiste dni, ko sva se poročila, je v njenih očeh bila reča. Jaz pa tega nisem razumel, dati sem jo ljubil. Ona je hotela poljubov, pričenih, sladkih, vsak danost v pravilni raj izpreminjajočih. Jaz pa nisem znal poljubljati s tisto prisrčnostjo, s tisto sladkostjo, po kateri hrepeni dekliška srca, ko je komaj stopila v zakon, v realnost iz sanjave ljubezni. Zakaj moja leta so bila skoraj mnogo razočaraj in odkrepanja in sem se pozabil, kakšni so pravilni poljubi. In tako se je tudi ona polaroma privadila odkrepanju. V sebi je zaklenila svoja hrepenenja. O, če bi to vedel takrat. Zakaj zaklenjena in shranjena hrepenenja ne umrejo, temveč čakajo, da jim nekdo odpre vrata. In tedaj zažive vnovič z nekdanjo silo in zahtevo.

Igrala je na klavirju Bethovno sonato.

Gledal sem njene prste. Gibčno, kakor gnana od sapice so se izprehajali po tipkah klavirja. Oči so ji blestele od notranjega izživljanja lepote akordov in na ustnicah se je zibal komaj viden, praviljen smehljaj.

Poleg nje je sedel mlad človek in ji obračal note.

Ko je nehala igrati, mu je pogledala v oči in se nasmehnila. On pa je rahlo zganil ustnice, uprl svoje oči v njene in njegov glas je bil kakor bi poljubljaj!

"Krasno, gospa..."

Bilo je kakor če en zvok zgane dve strani, harmonično zvezan, kakor če poljub strne dvoje ustnic v en splošen, sladek občutek.

"Zaigrava štitiročno", je rekla gospa in listala po notah. Postavila jih je na klavir in ga pogledala:

On je sklonil glavo nekoliko bliže k notam in čital:

"Wagner: Etzde."

Nato je pokimal in rekel:

"Prosim, gospa!"

Prsti starih rok so se dotaknili tipk. Zaplesali so po njih v bajnem ritmu, se zapletali, a klavir jih je po njih tempu vriskal in zvonil, utihal in naraščal ter se izlival v morju akordov, bučočih in šumečih, zopet tiho gudel kakor pastirji ob potoku.

Tedaj sem čutil, da se v nji odpirajo vrata k tistim zaprtim hrepenenjem... Njegove roke, begajoče po tipkah klavirja in dotikajoče se mimobezje njihovih, so jih odpirale...

V moji duši je besnelo opustošenje. OB razvaline ljubezni so se spodtaknile moje misli in boleli udarci so vzpetavali po mojem sreču.

"Kaj se mar budi v meni tisto mladostno nekdanje prežito, z novo močjo" sem se vprašal nekoč, ko je ona z njim igrala Chopinovo sonato. Zakaj v tistih akordih so se oglašale besede, ki sem jih nekoč govoril njej, takrat, ko še ni stopila z mano pred pogodbeno mizo in oltar. V akordih je bil njen glas, topel in lep kakor v majskem jutru, ko vstaja sonce, glas slavčica ob žuborečem potoku.

"Ljubezen je lepota, toplina in duhteča, balzamirajoča te gože življenja in ustvarjajoča moč življenja. Ona je, ki nosi srečo."

"Srečo", sem pomislil, "Srečo..."

In bilo mi je, kakor da me je nekaj z bolečino prijelo za srce.

Zgodilo pa se je, da sem videl srečo. Tisto, ki je nekoč nisem razumel, dasi sem hrepenel po nji.

Le da ta sreča sedaj ni bila več moja.

Nežno je slonela ob njem, ko ji je igral Verdiejev valček iz Traviate s tistimi vabljivimi, božajočimi in poljubljajočimi akordi. Sama ni vedela, da sionni ob njem. Ali tisto sladko se je prelivalo v nji in slišal sem v njenih besedah, s katerimi je hvalila tople poljube akordov

valčka, kako ji poje duša in prosil poljubov. Dolgo skrivano je sedaj vstajalo in iskalo sočustvovanja.

Glava se mi je sklonila in čutil sem, kakor da mi je nekdo počasi začel stiskati srce.

"Kriv sem, da nisem znal živeti v njeni ljubezni, temveč ji slišil svojo, že ponarejeno in pogreto... Kako da nisem videl tiste lepote takrat, ko mi jo je še ponujala, da jo negujem?"

Pogledala me je. Kakor da pozna tisto bolečino v mojih prstih, je vstala in sedla k meni. Sklonila je glavo k mojemu obrazu in rekla tiho:

"Ubožček..."

Dotaknila se je mojih las in rekla:

"Predalec sva že narazen, čeprav sediva skupaj... ali tisto v duši je odpovedalo... Tisto moje je hitelo za teboj, a degnati ni moglo. Zakaj ljubezen se ne oblikuje v skokih..."

Iztegnil sem roke, da bi jo objel, da bi skrnil svoj obraz na njenih rokah... Ali ona je odmaknila glavo in vstala.

"Ni več močice..."

Tiste besede, z vsakdanjim glasom izrečene, so bile kakor trioglatno bodalo, zabodeno v srce.

Moja ljubezen je bila križana, razpeta na Kalvariji za grehe, ki jih je naredila moja mladost.

Obup je napolnil moje srce. Tam, kjer sem nosil njeno sliko, njen smeh, njene oči, je sedelo nekaj, kar me je gnelo in stiskalo in dušilo.

Ona, ki sem jo ljubil, ki sem jo imenoval svojo, ni bila več moja. Bila je tistega, ki se je dotikal njenih prstov na tipkah klavirja...

Zato odhajam... Ostanj srečna... Morda se kedaj, v letih... ko bo mraz življenja osomdil tudi tvoje cvetje, spomniš mene, ki je moral iti, da umiri srce in poreče prijateljsko besedo v moj spomin...

Tu je rokopiš-pismo oblitno z nekako tekočino in preperelo. Morda so bile solze, ki so zmolečile konec, da je preperel, morda kri.

ICELANDIJA

Icelandija (Iceland po dansko Island) ali "ledena dežela" ima zanimivosti svoje vrste. Obsega blizu 40.000 kv. milj. ali okrog tisoč kv. milj manj kakor država Ohio. Icelandija je otok na severnem Atlantiku, severno-zapadno od Anglije. Teren je vulkaničen in poln "geyserjev", kakršne vidite na primer v Yellowstone parku, in vročih vrelcev. Prebivalcev ima nad sto tisoč. Glavno mesto je Reykjavik. Icelandija je visoko civilizirana dežela. Njen parlament je objahal leta 1930 tisočletnico in ga označujejo za najstarejšega na svetu. Dežela je samostojna, toda v tesnih odnosih z Dansko in danski kralj je tudi monarh Icelandije.

Drevja na Icelandiji ni. Kli- ma pa ni toliko mrzla, kot bi človek sklepal po imenu dežele, kajti greje jo topli morški tok. Ljudstvo se peča večinoma z agrikulturno. Glavni pridelki so detelja, krompir in repa. Zivinoreja je zelo razvita. Mlekarnje in klavnice so moderno urejene. Ribarstvo je vsled ugodne lege Icelandije jako dobro razvito in ji donaja visoke dohodke. Rude je v Icelandiji malo. Pridobiva nekaj malega železa, drugih rud pa se ji ne izplača kopati, ker so plasti preredke.

Vročje vrelce uporabljajo ne samo za kopanje in pranje, ampak tudi za gretje hiš.

V glavnem mestu Reykjavik, ki ima 25.000 prebivalcev, so izdelali centralni grelni sistem, ki odnosa vodo iz vrelcev po ceveh skozi radiatorje v hišah, kar je najcenejši način dovanja toplote. Premog, olje in les mora Icelandija uvažati.

Židovstvo, "komunistični hudič" in "arijci"

V Nemčiji imajo ob priliki vsakodnevni slavji še posebno razstavo, kjer se človek lahko iz dokumentov in slik "prepriča," da židje uganjajo v svojih verskih obredih umore, da so uganjali vsakojake zločine in povzročali klanja za prazen nič, samo da so oni obogатели. Sploh se jim na teh razstavah pripisuje toliko grehov, da bi obsegali debelo knjigo.

Dokumenti n. pr. pravijo, da so si množice strank izmislili judje. Abraham je hotel darovati Bogu svojega sina in ga mislil ubiti — torej mar ni to dokaz, da judje že oddavna prinašajo take žrtve? Marksizem je judovska iznajdba. Ljudstva so obubožali židovski kramarji.

Na nacijskem zboru v Nürnbergu je bila nad vhodom v dvorano protikomunistične razstave velika zemeljska obla, ki jo je držal v svojih krempljih rdeči (komunistični) hudič z židovskim nosom. Na razstavi v Lipskem (Leipzigu) so žide in "komunizem" še bolj insulirali. Taka je arijska kultura, kaj hočemo! Pa tudi židje niso povsem brez krivde! Kot "rasa", če jih hočemo tako imenovati, bi lahko storili marsikaj za odpravo predsodkov proti njim — posebno proti neupravičenim.

"Savin" jesenski koncert

Chicago. — Sezona koncertov, dramskih predstav in zabav je zopet tu. Za kulturne delavce in skupine pomeni doba aktivnosti. Tudi soc. pevski zbor "Sava" se pridno pripravlja za svoj jesenski koncert, ki bo zadnji nedeljo v novembru, na 28. v dvorani ČSPS. Zbor se je od zadnjega koncerta precej izboljšal in se skoraj podvojil. Če ne poseže v naše vrste zopet bolezen kakor je ob zadnjem koncertu, kar upamo, da se ne zgodi, tedaj bo na odru zopet močnejša skupina. Zbor se pripravlja z lepim programom. Zbornske pesmi v prvem delu so klasične vsebine, v drugem pa bo predvajana spevoigra "Slamati vdovec", burka brez para. Smeha je v nji na koše.

Nase občinstvo opozarjamo, da si zadnji nedeljo v novembru rezervira za Savin koncert. Vstopnice so že v predprodaji in stanejo 40c, pri vohu bodo 50. — Odbor.

Dobro uspela prireditve kluba št. 1 JSZ

Chicago, Ill. — V nedeljo 24. oktobra je bil dan, kakršne označujemo za indijansko poletje. Ne prehladan in jako lep. Za meščane nič kaj mikaven, da bi šli v dvorano, ampak rajše v prosto naravo. Pa smo se bali, "da ne bo ljudi" na predstavo, ki jo je vprizoril prej omenjenega datuma v dvorani SNPJ dramski odsek kluba št. 1. Bili smo prijatno presenečeni, kajti udeležba je bila v teh okoliščinah nepričakovano obilna in vsa družba se je tudi po končanem sporedu zabavala v gornji in spodnji dvorani.

Tajnik kluba št. 1 se zahvaljuje vsem, ki so prevzeli in izvršili razna dela, udeležencem, trgovini Schwenk Furniture Store na 3701 W. 26th St., ki je posodila pohištvo za igro, in vsem drugim, ki so nam storili kakršnokoli uslugo in nam s tem pomagali do uspeha. S sodelovanjem, ki so nam ga naklonili člani in članice, smo bili povsem zadovoljni.

Justin Zajec, tajnik kluba.

Social-demokrati otvorili urad v Washingtonu

Social-demokratska federacija (bivša stara garda v soc. stranki) je nedavno otvorila svoj glavni stan v Washingtonu, D. C. Ima tri angleška glasila (New Leader, Reading Labor Advocate in enega v Connecticutu), dva židovska (Forward in pa mesečnik židovske federacije) ter dva finska lista.

SAMPSON

Č. V. v "Vzajemni Svobodi":

O DELAVSKEM OTROKU

Ze pred rojstvom občuti delavski otrok del družbene krivici in neenakosti. Delavska mati se pri svojem težkem delu in skrbi za družino ne more žuvati niti telesno, da bi bila primerno preskrbljena s hrano in obleko, kakor bi bilo potrebno za pravilen razvoj plodu v njenem telesu; še manj pa duševno. Na duševno stanje za časa nosečnosti polagajo matere same še bolj pa moški vse premočno pažnje. Vsakomur je znano, da človek, ki je neršečen, v skrbeh, v težkih duševnih bojih, tudi telesno hira in slabi; posebno trpe živci, ker so nosilci vsega duševnega življenja. Plod v materinem telesu je povsem navezan na življenje matere, naj bo to telesno ali duševno. Karkoli duševno teži mater, vpliva na njeno živčevje ter preko tega na vse njeno telo in pride tudi na razvijajoče se otrokovo življenje. To je potrdila ne samo novejša zdravstvena znanost, to je bilo znano že našim prednikom, le da so to vzeli kot veljavno samo za nekatere močnejše duševne pojave, kakor močan strah, hudo žalost, veliko veselje; češ, da to otroku škoduje. Da bi pa trajna skrb, bol, strah imeli vpliv na otrokov razvoj, niso v polni meri spoznali, ker ni bilo neposredno posledic kakor v prej navedenih primerih, ko je povzročil enkratni močan doživljaj prežgoden porod ali kateri drugi viden pojav.

Sedanja težka življenjska borba je povzročila večjo napetost in izčrpanost živcev, zato smo vsi nervozni in nestrpni, kratkoma sitni in nimamo potrpljenja drug z drugim. Za vsako malenkost vzrojujemo in se razburimo nasproti ženam in otrokom. Noseča žena je po svojem stanju čisto izravnotežena; ves krvni obtok je usmerjen v otroka; predstave, misli, čustva se nanašajo predvsem na otroka, ki ga nosi pod srcem. Vse živčevje je v napeti delavnosti, zato utrujeno in preobčutljivo za vse vrste dražljajev. Ne prenese na pr. nekaterih vonjev, pa tudi besed ne, ker se takoj razburji.

Vsa okolica, ki pride v stik z nosečo materjo, bi morala to upoštevati in jo čuvati pred vsakim nepravilno, težkočo, skrbjo in razburjenjem. Ne samo zaradi nje same, temveč zaradi otroka, ki bo naš sodelavec v bodočnosti, naš državljan, bodoči človek.

Za naš bodoči rod moramo sami marsikaj potrpeti in čakati, kaj bo dete prineslo po naravi darovanega s seboj na svet. Telesne in duševne sposobnosti so le v nastavkih dan detetu, kakor cvetni popki na drevesu. Razvijajo se le v ugodnih prilikah, ki razvoj in rast podpirajo. Take sposobnosti so splošne, na pr. nadarjenost za vsa dela, ali kakor pravimo inteligentnost, ali pa delne sposobnosti, oziroma darovi kakor: dober spomin, dar za jezike, t. j. posebna sposobnost izražanja, dar za računstvo, risanje, glasbo, posebna ročna spretnost itd. Prirojena je tudi sposobnost mirnega in točnega opazovanja in misljenja. Točno in mirno opazovanje, pozornost, t. j. nujno potrebno za vsa važnejša duševna opravila.

Tudi sposobnost močnejšega in globljega čustvovanja je prirojena, kakor tudi krepka volja.

Toda niti ena sposobnost se ne razvije sama po sebi; za vsako izmed teh, ki so vsakomur potrebne v življenju, je potreba pomoči in prilike, da se uveljavlji.

Za človeško družbo in mirno sožitje v njej so važna predvsem čustva, t. j. tisti nagoni, ki se nanašajo na človeka samega in sočloveka.

Po naravi je vsako živo bitje podrejeno nekim osnovnim življenjskim silam, nagonom, ki odražajo smer vsega delovanja vsakega poindca. Prvi nagon je samohranitveni ali samoobrambni nagon, ki se javlja v vsaki priliki, ko je življenje, zdravje, položaj, ki daje možnost življenja, v nevarnosti. Vsako živo bitje se brani ali napada, kadar je v nevarnosti. Strah, groza, skrb, jeza in sovražstvo so čustva, ki se javljajo v nas, kadar zaznamo nevarnost za naše življenje.

Drugi nagon je prehranitveni, ki se javlja z občutkom lakote in žeje, oziroma sitosti in je vedno v zvezi z močnimi čustvi, kadar ni mogoče zadostiti naravnim potrebam. Ta dva nagona se javljata že s prvim jokom novorojenčka in spremljata človeka vse življenje.

Tretji nagon se javlja pri odrašanju, ko je potrebno zarditi in ohraniti nov rod, t. j. nagon za ohranitev vrste, t. j. nagona rodu in se deli na spolni in roditeljski nagon. Oba se javljata z močnimi čustvi, ki često nadvladujejo vsa druga čustva.

Četrti nagon, ki je važen za človeka kot družbeno bitje, je družbeni nagon, ki se javlja s čustvi povezanosti s sočlovekom posebno v nevarnosti, v boju, v delu, da se ljudje družijo.

Za točnejše poznanje in razlikovanje imenujemo nekateri se podvrste nagonov, kakor nagon za samouveljavljanje, ponosomovalni, igralni, življenjski nagon itd. Toda v bistvu so to samo razne oblike gornjih nagonov, ki se javljajo v različnih življenjskih dobah.

(Dalje prihodnjic.)

OUR FALCON CORNER

The Falcons. The first thing — a big surprise, a Halloween party on the 29th and we are all going to have a great time. We'll all be in costume, there will be games, refreshments and a lot of fun.

We selected a committee of three and had them go to the meeting of Branch No. 1, last Friday to find out what they will do in regards to letting us have the use of the third floor at the SLC for our headquarters. The committee was notified that we can go ahead making plans and that we will probably be able to have the third floor later. We will all be happy when that day comes.

If I could explain to you readers how interesting our meetings are. Please come and everyone of you would attend. Come and see for yourself.

Until then, Friendship!
Elsie Kreek, Quill.

Dear Comrades:
We want to increase our membership. Bring your friends to our meetings, have them get acquainted and probably later they will join. We would like to have a large group attend every Saturday morning.

At our last meeting we discussed the matter of getting the third floor of the Slovane Labor Center for our headquarters. We also talked about our Halloween Party on October 29th at the Slovane Labor Center. Put on your costumes and come out for the fun. There will be games, refreshments and party fun, lots of it. We wish to thank our guide, Ann Bengler, for helping us with our numbers on the program of Branch No. 1 last Sunday.

Helen Dresher.

Fundamental Rank and File Sentiment For Unity Draws C. I. O. and A. F. of L. Into Conference

(Continued from page 6.)
Deriving sentiment which is the guarantee and almost the sole guarantee against the early breaking off of the Washington negotiations. Neither side will dare shoulder the blame for breaking off peace proceedings. It is well that this is so for the difficulties to be surmounted are great.

Success of CIO Rebellion Must Be Recognized

It is absolutely necessary that the success which constitutes major justification for the C. I. O. rebellion with the A. F. of L. be acknowledged if any peace in the labor movement is to be worth negotiation. The complete industrial organization of Auto, Steel, Rubber, Textile and Radio unions must be recognized without substantial modification at any point and probably will be after some maneuvering, with electricians, and I mechanists as the chief obstacles. There will be some flurry over miscellaneous jurisdiction absorbed hurriedly and illogically by some C. I. O. International but the real gripes will come over the really new C. I. O. unions which will include the Radio and Electrical workers to some degree above all such unions as the Marine Ship Builders Industrial Union versus the metal trade crafts, Woodworkers (Lumber and Furniture versus the Carpenters reaction-

ary front and the Transport Workers Union as against the Street Railway-men, etc.

Many a heart breaking compromise will be the price of unity in these fields but unity if it permit the re-entrance of the new big industrial unions into the A. F. of L. with even a measure of autonomy will be worthwhile working for by every Socialist and progressive trade unionist in the American Labor Movement. Backward steps may be taken but in view of the price of a real trade union civil war, it will be one step backward in order to take two steps forward. Every eye and every hope is now glued on Washington as CIO and AFL sit down together. Unity must not be permitted to fail thru continuance of conflicting ambitions and interests or thru any surrender or abandonment of the drive to organize the unorganized. The background of these particularly thorny problems will be sketched in the Socialist Call in the next few weeks as the unity negotiations stretch out to considerable length as they must for peace worth while will not be immediately or cheaply achieved. — Arthur McDowell.

PIREDBE KLUBOV J. S. Z.

V sledečem seznamu so priredbe klubov JSZ, konferenčnih organizacij in socialističnih kulturnih društev:

OKTOBER

BRIDGEPORT, O. — Veselica v korist "Proletarca" v soboto 30. oktobra v društveni dvorani.

NOVEMBER

SPRINGFIELD, ILL. — Priredba kluba št. 47 JSZ v Slovanskem domu v soboto 6. novembra.

DETROIT, MICH. — Veselica kluba št. 114 JSZ v soboto 13. novembra v Slovanskem nar. domu.

WAUKEGAN, ILL. — Konferenca klubov JSZ in društev Prosvetne matice v nedeljo 21. novembra v Slovanskem narodnem domu.

WAUKEGAN, ILL. — Program v prid Konferenci in kluba št. 45 JSZ v nedeljo 21. nov. v SND.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 28. novembra spevoigra soc. pevskega zbora "Sava" v dvorani ČPS.

DECEMBER

MOON RUN, PA. — Dne 31. decembra Silvestrova zabava kluba št. 175 JSZ.

CHICAGO, ILL. — Dne 31. decembra Silvestrova zabava kluba št. 1 JSZ v dvorani SNPJ.

1938.

CHICAGO, v nedeljo 13. februarja dramska predstava.

STRABANE, PA. — Konferenca klubov JSZ in društev Prosvetne matice zadnji nedeljo v marcu.

CHICAGO, v nedeljo 10. aprila koncert "Save".

CHICAGO, v nedeljo 1. maja prvomajsko slavo.

(Tajnike klubov in kulturne odseke klubov ter tajnike konferenc prosimo, da nam sporoče vse svoje prireditve za uvrgtje v to kolono in da nam pošljejo popravke, ako so podatki o priredbah napačno zabeleženi.)

Milwaukee Leader
Največji ameriški socialistični dnevnik. — Naročnina: \$6.00 na leto, \$2.00 za pol leta, \$1.50 za tri mesece.
Naslov: 540 W. Juneau Ave. MILWAUKEE, WIS.

BARETINCIC & SON
Tel. 1475
POGREBNI ZAVOD
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN AND SURGEON
OFFICE HOURS:
At 3724 W. 26th Street 2:00—4:00; 7:00—8:30 Daily
Tel. Crawford 2212
At 1858 W. Cermak Rd 4:30—6:00 p. m. Daily
Tel. Canal 1100
Wednesday and Sunday appointments only
Residence Tel.: Crawford 8440
If no answer — Call Austin 5706

LISTNICA UREDNIŠTVA

Chicago. — Ocena o predstavi Cankarjeve drame "Jakob Ruda" bo priobčena v prihodnji številki.

STEEL COMPANY TACTICS

NLRB Hearings Uncover a Disgusting Mess

Sordid and disgusting, indeed, is the story that comes from the National Labor Relations Board hearings with reference to the activities of the Bethlehem Steel Comp. in the steel strike. When the strike started and while it was at its height, according to testimony brought out at the hearings, Johnstown, Pa., became the scene of the most outrageous terrorism against the strikers. The town swarmed with armed gunmen and so-called vigilantes, all armed with guns, clubs and other warlike weapons. Pickets were beaten up, strikers were clubbed and driven from the streets. Scores of strikers were arrested for no reason at all except to help break the strike. A lot of citizens who go regularly to church on Sundays and profess to be Christians, but who also boast of their loyalty to the chamber of commerce and the steel company in its fight against organized labor, joined these vigilantes and carried guns and clubs with which to intimidate the men on strike and their families. Scores of special police and deputies were appointed and they assumed full liberty to do whatever they pleased—to strikers.

It was rumored, and the rumors were believed by many persons, that the Bethlehem Steel Company furnished the money with which to finance all of this extra expense. No one even thought that the city of Johnstown was paying the bills. The mayor of Johnstown, an ex-convict named Shields, took the part of leader of the terroristic mob. He started right in to help the company break the strike.

It was brought out in the testimony that Mayor Shields bought \$6,396.53 worth of tear gas and tear-gas equipment from a Pittsburgh manufacturer last June, while the steel strike was in progress. Not only that, but it was testified, also, that the same manufacturer sold the Bethlehem Steel Company about \$425,000 worth of tear gas and equipment over a period of two years, including the strike period.

The question persisted: "Who is paying the bills?"

Much light is being thrown upon that question by the testimony given at the National Labor Relations Board hearings. One Johnstown banker testified that he received one contribution of \$10,000 from a representative of the Bethlehem Steel Company, and that he received other contributions from company officials and representatives that made a total of \$30,000. He said he turned all of this money over to Mayor Shields, and it is generally accepted that Shields used this money to pay special police and other thugs for their services in helping to break the strike at the Bethlehem plant. And now Philip Murray, chairman of the Steel Workers Organizing Committee, has asked the Pennsylvania state administration to make a special investigation of the entire matter and ascertain to what extent, if at all, the Bethlehem Steel Company violated the state laws through the means of intimidation and coercion.

The whole story of the activities of the Bethlehem Steel Company and of Mayor Shields is sordid because of its viciousness. It is disgusting to the American public because the whole thing is repulsive to the honor of a great state. It is disheartening to the public to learn that such reprehensible tactics can be practiced with impunity and that the perpetrators can get away with it.

The fact is that the entire line of testimony given at the labor board hearings has been of a similar character. It ties the Bethlehem Steel Company and Mayor Shields in with the amazing and revolting reign of terror that was carried out by the disreputable outfit known as vigilantes.

The entire dirty mess and those who participated in it must be dragged out in the open where all the people may see what was done in Johnstown and who did it.

U. M. W. Journal.

IT CAN HAPPEN TO AMERICA

I know that you feel that fascism can never attain a foothold in this enlightened land. But this monster is already here and you are going to have to tackle it sooner or later. If you minimize the danger of fascism, you may have a sad re-awakening.

It can happen to America as it has happened to other countries. Labor in Europe refused to be alarmed and overnight fascism destroyed two of the finest labor movements in the world, those of Italy and Germany. These labor movements were farther advanced than is the labor movement of America, in organization as well as in social, political, and labor philosophy.

The situation so far as the industrialists in America are concerned is somewhat similar to that in which the industrialists of Italy and Germany found themselves prior to the advent of fascism. They are menaced by the labor unions, the militant farmers, the cooperatives, the growth of liberalism in politics. They feel their existence threatened.

Who can doubt the course the American industrialist will choose. He already has chosen to follow in the path of the Italian and the German industrialists.

Yes, we who have been watching the labor and political trend in America today see the rising sun, but the skies can darken here as elsewhere. And night can also come. I do not mean that it will come. It will not if we, the liberals and the radicals of this country, look at what happened in Europe and resolve that it SHALL not happen here.

That is why it is more necessary than ever before that labor present a united front to its enemies.

Divide and rule was the slogan of the Roman emperors. A division within the ranks of labor is the hope of those who seek the destruction of labor.

The dark cloud on labor's horizon today is the division which has developed within the ranks of the

American labor movement. It is a division which comes from the top and not from the bottom—not from the rank and file. The rank and file will never permit a permanently divided labor movement.

—Governor Benson.

Wake Up Slaves

There is nothing in the whole wide universe of man to compare with the power of the wage workers as a class. The might of all the world's armies and navies combined, would be as nothing if opposed by an organization of industrial workers inspired to act for the achievement of a common goal. As for the lordly dictators of our day who attempt to "bestride the world like a colossus," they, even in their own countries, would be as ineffectual and helpless as a lost sheep in a desert if their slaves, now so submissive, would insist collectively on taking control of the economic structure to which they give life with their labor.

Yet in spite of all this power that wage workers have, the lean years follow one another in unbroken succession. Instead of improving, things get worse. The standard of living is slipping downward, uncertainty is greater; and the only security against danger of absolute starvation is a pauper's dole reluctantly passed out in one form or another.

Despite all this magnificent strength that is labor's, labor—or a large part of it—is still apathetic. It is saying, "it might be worse," or "it has always been this way." It is claimed that slavery has been abolished but never was slavery so real and so extended as it is at the present time.

But it doesn't have to be that way. Workers don't have to remain slaves. The way is open to freedom—wide open. Nothing stands between the workers and peace, security, happiness and freedom except a few impotent, harmless members of the ruling class who will continue to rule only so long as workers are blind to their own opportunities.

—Industrial Worker.

Helping Youth

Each year, when young people all the way from the grades to college return to their schools, we are reminded of one of the great American traditions.

This tradition is that the older people shall seek not only their own welfare, but shall sacrifice and struggle so that the oncoming generation may begin life with more opportunities for success than their parents and older brothers and sisters had to begin with.

This tradition, when lived up to, can keep America ever the land of youth and opportunity.

But how shall we now live up to it?

Suppose, for example, that a parent or an older brother or sister makes great sacrifices to keep a boy or girl in school until he has won a good general education and special training in some trade or profession.

When the youth leaves the school, he will find thousands of professional people employed only part time or in the breadline. If he tries to enter business, he will find that he must compete with chain stores, chain filling stations, chain restaurants, and chain beauty parlors. He will find that this outlook is better than that of many another youth if he can only be assured of a position as an underpaid clerk without any promise of advancement.

Almost everywhere young people turn nowadays, they find their opportunities severely restricted by the existing economic conditions.

Older persons who observe this fact are inclined to feel that if they want to provide their young people with opportunities, they will have to join in the struggle to change those business and social practices and institutions which rob American youth of opportunities.

TWO MILLION FOR SPIES

Washington, D. C. — Three big corporations—Remington-Rand, General Motors and Chrysler—paid out almost two million dollars for spy agencies and plant protection, according to their reports to the Securities and Exchange Commission. Remington-Rand spent \$108,255 for the "guard and watchman services"; General Motors, \$163,287 for "plant protection"; and Chrysler, \$74,271 for "investigation."

Think on This

We have committed the Golden Rule to memory!
Let us now commit it to life.

We have preached Brotherhood for centuries;

We now need to find a material basis for brotherhood.

Government must be made the organ of Fraternity

—a working-form for comradely love.

Think on this—work for this.

—Edwin Markham.

Our Doings Here and There

By Joseph Drasler

During the last few weeks groups of Falcon members here and there have had their heads together busily discussing a subject that seems to be very important to them, at least it's something upon which they are all voicing their opinion. They have pushed the matter to a point where they sent a powerful "committee of three" to the meeting of Branch No. 1, last Friday to talk business.

They have their eyes on the third floor of the Slavens Labor Center which at present is unoccupied, hoping to get permission to use it as their headquarters. It is understood that if they had a place which they could call their own where they could hang up their banners and posters and bulletin boards and where they could store the rest of their material, there would be a lot more interest created among the group. That it will be possible to arrange this, is our desire but at the same time the members must realize that it will take at least \$50 to get the third floor repapered and otherwise put in shape. Furthermore, heating facilities are not sufficient to properly heat the attic floor and some money would have to be spent towards that end. Undoubtedly some arrangements

will be made with the Falcons co-operating through sponsoring one or two affairs so as to boost their treasury between now and Spring. We stand ready to co-operate and give you a helping hand, Falcons.

Most of the old comrades and their friends could be seen among the crowd at the SNPJ Hall last Sunday. We didn't manage to exactly pack the hall but it was fairly well filled. With "Jacob Ruda" Branch No. 1 can add to its long record another successful production. All of the compliments that we heard from the audience after the program were good which would indicate that the program was well received. After the program the crowd went downstairs to the kitchen and bar where merriment prevailed until late into the night when they slowly began to drift home.

The next affair will be Sava's Fall Concert on November 28th at the CSFS Hall.

WHERE TO GO

Saturday, October 30, Branch No. 11, in Bridgeport, Ohio is sponsoring a picnic for the benefit of Proletarec.

Fundamental Rank and File Sentiment For Unity Draws C. I. O. and A. F. of L. Into Conference

Immense Obstacles Still Block Path Of Unity But Can Be Overcome

CHICAGO, ILL.—Overshadowing every other development in either camp alone, C. I. O. and A. F. of L. gatherings recently, both ended with the proposal for a joint conference in Washington beginning on October 25th winning a reluctant but definite acceptance. While individual credit for the move cannot be denied the individual like David Dubinsky of the ILGWU in the C. I. O. in forcing the issues, the real credit for this peace confab goes to the underlying sentiment, even instinct of the rank and file of workers which called for unity at any price short of surrender by the C. I. O. of the program of organization of the unorganized and the principle of industrial organization as the only basis of such organization in the mass production industries.

Right in the Middle

The attitude of this local rank and file of organized workers found humorous expression in the Kenosha Central Labor Union organ in Wisconsin where last week the largest union in the city was dividing almost evenly between the C. I. O. and A. F. of L. in a labor board election.

"Kenosha Labor" ran a front page box reading: "Denver, 1,000 miles, Atlantic City, 1,000 miles, Kenosha Right in the Middle". Ironically enough it was the insistence of the C. I. O. forces in pursuit of 100% industrial unionism upon the inclusion of the office workers in the Simmons Local which gave the A. F. of L. forces the small margin of victory.

This attitude of the rank and file of workers was not perhaps responsible for the original offers for negotiations exchanged by the C. I. O. and A. F. of L. national meetings. In fact these offers were so couched and formulated on both sides as to give the greatest umbrage and reason for dropping the matter to the other side. It was the knowledge of this sentiment however which made it more and more difficult for both bodies to adjourn without trying to be clearly in the public eye as the champion of unity, and which finally made impossible the dodging of at least a formal congress in spite of mutual eloquent insults. It is this same un-

(Continued on page 5)

NORMAN THOMAS HEADS COMMITTEE FOR DEFENSE OF CIVIL RIGHTS

Norman Thomas who was elected chairman of the Committee for Defense of Civil Rights in Tampa, Florida, is carrying a mighty and vigorous attack in an attempt to expose the Klan in flogging J. Schoemaker, who later died, Dr. S. Rogers and Eugene Poulnot in November 1935. All three men were considered leader in the labor and political movement and in the Workers Alliance. The Klan, however, denies having had any connection with the flogging and the murder of Shoemaker.

Norman Thomas charged however that, "the record speaks all too plainly of Klan complicity in the entire matter," and offered eight links of evidence in connection with the Klan as being responsible for the beatings of the three men. Thomas brought forth the following charges against the Klan:

1. That Robert Harris, the leading Klansman who was scheduled for an appearance before the grand jury—had committed suicide the day before.

2. That his wife fled from town for fear of her life.

3. That the name of the defense attorney L. E. Womach, in the flogging case, was found inscribed on the receipt of the Klan-post office box.

4. That the Desk Sergeant, H. Carl Tompkins either jumped or was thrown from a third story window of the Tampa Municipal Hospital before his scheduled time to appear before the grand jury for a hearing.

5. That Pat Whitaker the Defense Attorney paid a visit to Evans who is connected with the Klan, and returned with Capt. E. I. Hanson, the leading Georgia Klansman, who immediately launched a mighty and vigorous attack in Tampa, Florida, in a paid radio broadcast against the Committee for the Defense of Civil Rights.

6. That in certain departments of city employees collections from their pay envelopes were collected weekly by the Klan for their defense purposes.

7. That Shoemaker had been previously warned by Leo Walters, a former Sulphur Springs justice of the peace and duly recognized as a high Klan official, to leave town within 24 hours or that he suffer the consequences; that he was present at the police station at the time the victims were brought in—and that he died a sudden and mysterious death several months after the murder.

8. That a commercial flogging band was led by Fred Bass of Orlando, Florida, who would have flogged anybody "for a price" of \$50 per man. In other words the men who administered the whippings were being paid for it.

These eight charges are all backed up with evidence which speaks plainly for itself. The Klan should not be allowed to get away with the Tampa incident. — Louise B. Jursey.

IN WHAT KIND OF HOMES IS AMERICA LIVING?

The requirements for decent, safe and sanitary housing seem simple enough yet we find millions of Americans living in ramshakled, bug and rodent infested fire traps which in the slums of the large cities are called homes.

In an inventory of housing conditions conducted by the Department of Commerce in 64 typical American cities in 1934, the following facts were revealed:

64 cities represent just a cross-section of the country and figures to be quoted are based on a study of only 1,500,000 buildings.

It was found that more than half of these homes were unfit to live in, needed major repairs or complete rebuilding, yet workers and their families must live in them. In New York City alone, 300,000 people live in rooms that do not have any windows. Can you imagine how children are being exposed to all sorts of ailments because they not only have poor homes but are also denied the

benefits of proper ventilation.

In one large area in St. Louis, only one out of every four homes has a private indoor bath room. Surely there are enough idle workers in this country who could be put to work on a large-scale housing program.

5 out of 6 homes have no running water.

There are no electric lights in 6 out of 7 homes.

One half of the farm homes need major repairs.

Only 1 out of 20 homes measure up to the standard requirements of modern housing.

It's high time that something be done about these conditions. Women in their clubs and auxiliaries can do their share by conducting their own investigations in their localities, discussing the problem and protesting against it until something is done about it.

Certainly the riches country in the world ought to be able to at least properly house its inhabitants.

—Mary Grubish.

What Employers Consider a Reasonable Wage For Women

What some employers consider a reasonable wage for employees was brought out recently in shocking fashion before the District of Columbia Wage Board, which is seeking to work out a minimum rate for women employees of retail stores under the revised Minimum Wage Act.

Welfare workers and others have contended that \$21.50 a week is the rock-bottom minimum for a comfortable existence. Owners of retail establishments, many of them making fabulous profits, poo-pooed that estimate as ridiculous, contending through the Board of Trade that \$14.47 is sufficient.

Mere Pittance

The pathetic inadequacy of the employers' figure is realized when it is known that living costs in the nation's capital are among the highest in the country. Landlords are among the most shameless of the profiteers. Nevertheless, the employers' budget calls for a weekly outlay of \$5 for board and \$3 is the limit placed for a room. Where a worker can eat and sleep for that money is something those who know Washington like a book have been unable to discover.

It was necessary to cut the board and room allowance pretty thin if any provision were to be made for other essentials. The weekly allowance for clothing is \$2.37, which proposes that garments of the cheapest sort must be worn for at least two years. Any women who hopes to appear reasonably well dressed under the schedule must of necessity do her buying exclusively at bargain basements.

Brutal Attitude

It is when the employer budget makers get down to "undries" that they show cold-blooded callousness and a brutal disregard for the facts of life.

For upkeep of clothing, including laundry and repairs, there is an allowance of only 50 cents a week. That means, of course, that lingerie

and other garments must be laundered in the bathroom.

Irony that never was intended is seen in a 60-cents-a-week provision for "self-improvement and care," which is to cover beauty parlor treatment, toilet articles, newspapers, magazines, etc.

For recreation there is a 20-cent limit—less than a single admission to Washington's motion picture theatres.

Under the heading of "health," including physician, dentist, optometrist and medical supplies, the weekly expenditure is placed at 50 cents. The writer of this article paid \$150 for one engagement with a dentist and thinks he got a bargain.

Ten cents a week is what the employers believe a woman should pay to her church and to gratify charitable impulses, and the same amount is allotted for social and occupational organizations. It is apparent that the estimate has been kept low enough to exclude membership in a union.

After all the heart-breaking raking and scraping to make ends meet, the budget allows a worker 35 cents a week—or \$18.24 a year—for insurance and savings. And yet there are people who insist there is no need for old age pensions!

FREE SPEECH

Without free speech no search for truth is possible;

Without free speech no discovery of truth is useful;

Without free speech progress is checked

And the Nations no longer march forward toward the nobler life which the future holds for man.

Better a thousandfold abuse of free speech

Than the denial of free speech.

The abuse dies in a day

But the denial slays the life of the people.

And entombs the hope of the race.

—Charles Bradlaugh.

TO ITALY, GERMANY AND JAPAN TREATIES MEAN NOTHING

